

II RIIGIKOGU

6. istungjärk.

Protokoll nr. 132 (8).

1924. a.

II Riigikogu koosolek 19. septembril
1924 a. kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 81 Riigikogu liiget.

Walitsuse loosis: töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, rahaminister **O. Strandman**, siseminister **Th. Rõuk**, haridusminister **H. B. Rahamägi**.

P ä e w a k o r d:

1. Riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioniseadus — II lugemisel.
2. Üüriseaduse muutmise ja kaotamise seadus — I lugemisel.
3. Wähemusrahwuste omawalitsuse korraldamise seadus — II lugemisel.
4. Eesti kultuurkapitaali seadus — raahasjanduse komisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab esimees **J. Tõnison**, pärast abiesimees **K. Wirma**.

Sekretääri kohal sekretäär **T. Kalbus**.

Koosolek algab kell 5.15 min.

1. Päewakorra täiendamine. Juhataja **J. Tõnison**: Awan Riigikogu koosoleku. Päewakorra täiendamiseks on rkl. Martinson'i poolt põllumeeste Riigikogu rühma nimel ettepanek tehtud päewakorda esimeseks punktiks wõtta komisjonide täiendawad walimised. (Hä ä l e t a t a k s e.) Nä h t a w a e n a m u s e g a o n e t t e p a n e k w a s t u w õ e t u d. Loen päewakorra selle täiendusega wastuwõetuks.

2. Komisjonide täiendawad walimised. Rkl. Martinson p a n e b e t t e t ö ö k a i t s e k o m m i s j o n i w a l i d a r k l. Teetsow'i asemele rkl. Birkenberg. (Hä ä l e t a t a k s e.) Nä h t a w a e n a m u s e g a o n r k l. B i r k e n b e r g t ö ö k a i t s e k o m m i s j o n i w a l i t u d.

3. Riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioniseadus—II lugemisel. **K. Wirma** (sd.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Eelmisel koosolekul jäi pensioniseaduse § 1 arutamine koosoleku lõpetamisega poolleli ja sel

koosolekul mina juhtisin Riigikogu liigete tähelpanu selle peale, et selle parandusega, mis töö-hoolekandeminister walitsuse nimel paragrahwi parandamiseks ette pani, — punkt a muuta, jääb seadus koguni selgusetuks ja ei ole mitte teada, kes riigiametnikkudest õieti selle seaduse alla käiwad. Erilist kahtlust selle redaktiooni juures äratas küsimus, kas terve raudteelastepere mitte pensioniseaduse alt wälja ei jää. Mina olen katsunud aega kasutada ja järele waadata, kuidas lugu sellega on ja olen isegi Riigikogu asjadel walitsejat palunud kaasa aidata ja wastawatest seadustest järele waadata, kuidas lugu on ja kõigi nende jälgimiste juures näib, et minu oletus õige on. Härra töö-hoolekandeminister küll wist puudutas siin seda küsimust, et riigiteenistus seadus meil lähemal ajal teoksil on ja meie seda warsti ootama peame. Siin wõtsin mina muuseas ka kawad läbiwaatamisele, mis meil üldkomisjonis juba teatud astmeni läbiwaatamisele on jõudnud ja kui mina neid määrusi silmas pean, siis peaksin ütleva, et lõppude-lõpuks see redaktioon, mis komisjoni poolt esitatud on, wahest kõigeõnnelikum selle küsimuse lahendamine on. On mõnesuguseid kahtlustusi komisjoni poolt esitatud redaktiooni kohta, aga, nagu ütlesin, on see siiski wahest kõige õnnelikum redaktioon ja kui ta elus peaks mitteotstarbekohasena paistma, siis wõiks teda edaspidi parandada ja wahest wõiks ka wastawalt riigiteenistusseaduse kokkuseadmisel isegi üht wõi teist asja selles mõttes silmas pidada. Neid asju kokku wõttes, leian mina, et esitatud parandus punkt a kohta niisugusel kujul, nagu härra töö-hoolekandeminister ta ette pani, koguni wastuwõtmatu on ja peaks tagasi lükatama.

Töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**: Austatud Riigikogu liikmed! Minu eelkõneleja Riigikogu liige härra Wirma tõendas ise, et see redaktioon, mis komisjoni poolt ette on pandud, mitte kõigeõnnelikum ei ole. Mina ei taha sellest rääkida, kas ta õnnelik wõi õnetu on, waid juhin tähelpanu selle peale, et siin on tegemist põhimõtteliku ja sisulise lahkuminekuga. Walitsus ei poolda-

nud ja ei poolda ka praegu seisukohta, et käesolewa pensioniseadusega tahetakse osaliselt lahendada tööliste pensioniküsimust. Kui komisjoni poolt esitatud redaktsioon wastu wõetakse, siis lahendatakse wäike osa, ma ütlen, õige wäikene osa tööliste pensioniküsimusest, mis aga iseenesest sugugi soowitaw ei ole. Kuid, kuipalju nimelt neid töölisi on, kellele pensioni tuleks maksta, seda meie ei tea ja sellepärast ei saa ligikaudugi andmeid anda selle kohta, kuipalju suurenewad riigi wäljaminekud. See on ka üks kõrwalmotiiv, millest ometi mööda ei saa. Kui Riigikogu liige härra Wirma seda wõimalikuks peab, et sel juhtumisel, kui komisjoni redaktsioon kõigeõnnelikum ei ole, wõidakse hiljem parandus-nowelliga tulla, siis arwan, et parandus-nowelliga esinemine on wõimalik ja arusaadaw ka sel juhtumisel, kui see redaktsioon, mida mina walitsuse nimel esitasin ja kaitsesin, muutmist peaks tarwitama. Mina aga arwan, et wiimasel juhtumisel ei ole tarwis parandus-nowelliga esineda, sest et waidluse all olew küsimus lahendatakse ära riigiteenistusseadusega, mis on lõpuläbiwaatamisel wastawas komisjonis. Olen isiklikult rääkinud mitmel korral komisjoni liigetega, nad arwawad, et ei ole mingisuguseid erilisi rasakusi, mis takistaksid seda küsimust riigiteenistusseaduses ära otsustada; selle läbi wabaneksime tööst, mis siis tekiks, kui komisjoni poolt esitatud redaktsioon wastu wõetaks.

L. Johanson (sd.): Sarnasel korral, kui wastu wõetakse komisjoni ettepanek, teeksin mina ettepaneku märkus 1. wastu wõtta järgmisel kujul: „Käesolewa seaduse alla ei kuulu isikud, kelle teenistus riigi- ja omawalitsuste asutustes ja etteewõtetes ainult kõrwaltöök on ja juhuslikud (hooaja) töölised. Ametid, mis kõrwaltöök loetakse, määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.“

See on redaktsioon, mida komisjon esitas alguses ja mille kohta paranduse tegi härra Holberg, kooskõlas selle redaktsiooniga, mille esitas omaltpoolt nüüd uuesti härra minister.

B. Eilman (is.): Austatud Riigikogu liikmed! Nagu teisipäewasel koosolekul töö-hoolekandeminister härra Kaarna suust kuulsime, on Wabariigi Walitsus pensioniseaduse hädatarwilikuks ja rutuliseks tunnistanud.

Sotsialistlikud rühmad on seda mitu aastat tagasi ja mitmel korral rõhutanud, et pensioniseadus on hädatarwilik ja rutuline.

Siinjuures ei saa tähendamata jätta, et pensioniseadus oleks wõinud maksew olla juba mitmendat aastat, kui oleks walitsusel ja rahwaesitusel selleks tõsine tahtmine olnud, kui poleks parempoolsed erakonnad, nagu seda alles hiljaaegu Riigikogu liikmest härra Holberg'ist tähele wõis panna, teadlikult ja sihilikult — komisjonist komisjoni, sealt walitsusele ja jälle komisjonidesse — pensioniseadust rännata lasknud, just nii nagu mitmed teisedki sotsialistlike rühmade poolt esitatud sotsiaalolukorda parandawad seaduseelnõud.

Nüüd aga wahele hüüda, nõnda kui seda teisipäewal paremalt ja tööerakonna poolt kuuldawale lasti, nagu takistaksid sotsialistid pensioniseaduse rutulist maksmapanemist, on niisama sihilik, kui selle seaduse mitmeaastane kinnipidamine.

Austatud Riigikogu liikmed! Mina poleks sõna wõtnud, kui Wabariigi Walitsusel oleks tõepoolest tõsine tahtmine pensioniseaduse rutuliseks maksmapanemiseks, ja kui Wabariigi Walitsus poleks asunud pensioniseaduse juures — riiklikudes asutustes ja etteewõtetes töötajate, samuti lahtilastud kodanikkude õigluse-tule ja põhjendamatu klassitamisele.

Teisipäewasel koosolekul waidles töö-hoolekandeminister härra Kaarna Wabariigi Walitsuse nimel pensioniseaduse § 1. lit. a redaktsiooni wastu, mis käib järgmiselt:

„a) kes riigiasutustes ja -etteewõtetes teeniwad“, ning esitas Wabariigi Walitsuse nimel uue lit. a redaktsiooni, mis käib järgmiselt:

„a) kes riigiteenistusseaduse järele riigiteenijateks loetakse.“

Selle uue lit. a redaktsiooni juures seletas härra minister Kaarna, et töölised olla juba kindlustatud teiste sellekohaste seaduste läbi, nagu õnnetujuhtumiste wastu kinnitamise seadus.

Mina, ja ma usun ka teised Riigikogu liikmed, ootasid härra ministrilt sellekohaseid andmeid, mis tõestaksid, et riigitöölised sotsiaalkinnituste poolset teistest riigiteenijatest ette oleksid jõudnud wõi et töölised igal juhtumisel paremini oleksid kindlustatud haiguste, töowõimetuse, wanaduse wõi minupoolest ka õnnetujuhtumise wastu, kui iga teine riigiteenija.

Austatud Riigikogu liikmed! Minu teadupärast ei ole riigitöeline sugugi paremini riigiteenijast kindlustatud. Kui juhtub riigiteenijaga mingisugune õnnetujuhtumine, mis töövõime kaotuse kaasa toob, siis arwatakse temale nõndasamuti kui riigitööliselegi saadud weast tekkinud tööjõukaotuse protsendi suuruse järele tasu, kas ühekordselt, aasta wõi kuuliselt. Kui aga wiga kuulub kergematesse liikidesse, nõnda et wigasaanu teist tööd wõib teha, paigutatakse wigasaanu tema soowi peale sellekohase töö peale, kui wastaw koht leidub.

Minu arwates ei saa õnnetujuhtumiseks lugeda ainuüksi seda, kui riigitöeline wõi -teenija kas teenistuses haawata saab, silma, käe wõi jala kaotab, waid õnnetujuhtumiseks inimsuse seisukohast wälja minnes peab pidama ka seda, kui tööline wõi teenija teenistuskohal mitte temast ärarippuwatel põhjustel tiisikuse, südamehaiguse, weresoonte lubjanemise, jooks-wahaiguse jne. saab.

Siit kohalt näitasin mina, kui ka Riigikogu liige seltsimees Martna, 1924 a. eelarwe arutamise puhul — missuguses olukorras peawad riigitöölised töötama. Wõtame näiteks riigiraudtee peatehased. Riigikogu eelarwe-kommisjoni liikmed, kes seal tehastes käisid, nägid neid ruume, — missugused nad wälja nägid? Millepoolest erinewad need ruumid wanglast wõi hauakambritest? Wast ainult sellega, et nad teatawate tööabinõudega warustatud, mida wanglates ei ole, ja et nad maa peal asuwad.

Austatud Riigikogu liikmed! Tol korral olid minul andmed käepärast ja ma näitasin, kui kohutawalt suur oli haigete inimeste protsent, ja ma usun, et see protsent, kui ta mitte suurenenud pole, siis wähenenud ka mitte.

Selle kohutawa haigusprotsendi järele wõib otsustada, et need inimesed, kes seal töötawad, on otse kui elawalt maha maetud, vähemalt on nemad kogu töölolemise aeg õnnetujuhtumise sees. Õhk, millises peawad inimesed, eriti näiteks sepajaoskonnas, töötama — on otse mürk, mis laastawalt inimese terwise peale mõjub. Suured on nende inimeste kogud, kuid need on kui warjud kuuwalgel ööl kolkja ja weretu näojumega. Mis haigust nad põewad ja millest see haigus tekkinud, seda mina ei tea.

Arstide seletuse järele põewad need inimesed südame, neru, maksa ja weresoonte lubjanemist, milline on tingitud

põlewkiwiga töötamisest põlewkiwigaa-sist ja õhkutõuswast tolmust. Samad arstid soowitawad, wõi õigemini öelda, käsiwad neile inimestele, kui elu armas on, sellest hauakambrist wiibimata lahkuda. Mitmed ongi juba lahkunud, mitmed on ümber paigutatud, samuti on ka makswa arstiabiandmise korra järele, kes üle kuue kuu haige olnud, töölt lahti lastud, ilma et millegagi oleksid kindlustatud, wõi teisiti öelda, arstiabi ja leib wõeti ära, parandamata haigus anti aga kaasa ja nii antakse säärase mürgi kaudu haigusi inimestele ikka weel edasi, kuna igapäewane leib, nagu meie härra minister Kaarna suust kuulsime, Wabariigi Walitsuse poolt otse seadusandlikul teel ära wõtta tahetakse.

Siin siis on see härra minister Kaarna waga troost, et riigitöölised on teiste seadustega kindlustatud, vähemalt siamaale seda kuskilt näha ei ole, küll aga on raudteewalitsuse poolt palwetega tööhoolekandeministeeriumi poole nendele isikutele — tulewase — käesolewal ajal arutuse all olewa pensioni arwele abiraha määramist palutud, mida osaliselt on ka täidetud, kuigi õige wäikese — 1000 kunni 3500 margalise toetussummaga kuus.

Nüüd aga, nagu kuulsime, waidleb Wabariigi Walitsus selle wastu, et ka riigitöölisi pensioniseadusesse sisse wõetakse.

Austatud Riigikogu liikmed! Ma wabandan end, et ma nii palju pean teie aega raiskama, aga ma tahan weel teie tähelepanu juhtida Wabariigi Walitsuse mitte millegagi põhjendatud õigluseta seisukoha peale ja näidata, et kõigil neil, kellelt selle seaduse järele pensionisaamise õigus tahetakse ära wõtta, ometi on täielik õigus pensioni peale selle seaduse järele ja et nende wäljajätmine pensioniseadusest oleks otse ülekohus ja wägiwald.

Austatud Riigikogu liikmed! Wabandussõja päewil nõukogude Wenemaalt üle piiri sissetungiwate enamlaste, nõndasamuti ka landeswehri wastu, kasutati raudteid, kasutati weerewat materjaali, nagu: wedurid, wagunid, soomusronge jne., kasutati jaame, telegraafe, depoosid, raudteetehaseid jne. jne.

Kui poleks raudteid, poleks olnud weerewat materjaali, depoosid, tehaseid jne., kas oleksime saanud meie täna siin uues parlamendihoones koosolekut pidada ja Eesti wabariiki puutuwait seadusi arutada?

Wast härra kindral Soots, härra Holberg wõi teised Riigikogu liikmed, kes sõjast osa wõtnud, teawad seda.

Mina isiklikult olen küll arwamisel, et meie poleks saanud siin täna koosolekut pidada, kui meil siis poleks raudteed sedawõrd korras olnud, et neid kasutada sai sõjawäe ja sõjamoona weeks.

Kas on Wabariigi Walitsus ka selle peale mõelnud, kui tema julges waidlusesse astuda, et ühte osa riigiteenijaid ja nimelt töölisi, pensioniseaduse alt wälja jätta?

Kas on Wabariigi Walitsus, niisamuti ka need Riigikogu liikmed, kes Wabariigi Walitsuse seisukohta selles toetawad, selle peale mõelnud, kelle teene see on, et raudtee kogu liikuma ja liikumata inwentaariga meil wabadussõjapäewil kasutada oli, nii heas wõi halwas seisukorras, kuisuguses teda suudeti alal hoida ja ajutisele walitsusele üle anti.

Kas ei olnud see mitte raudteelaste ja nende hulgas ka raudteetöölise teene?

Kas siis tõesti Wabariigi Walitsus ja Riigikogu sääraselt tahaks raudteelasi hinnata, et ta waidleb selle wastu, et neid pensioniseaduse alla kuulwateks arwatakse, mina nimetan ka raudteetöölisi raudteelasteks, sellepärast, et isegi Wene tsaariwalitsus neid raudteelasteks pidas.

Austatud Riigikogu liikmed! Mina usun, et niihästi Wabariigi Walitsus kui ka need Riigikogu liikmed, kes ühe osa wäljajätmist pensioniseadusest pooldawad, eksiwad wäga sügawasti.

Kui raudteelane ja nimelt raudteetööliline, teenides seal 9 aastat, pean mina raudteelaste ja samuti ka raudteetöölise kaitseks niipalju tähendama.

1917 a., mil Saksa sõjawäewõim ähwardas okkupeerida Eestimaad, hakati palawlikuses hoos ewakueerima Eesti territooriumilt warandusi; erawabrikud, ja nimelt suuremad wabrikud ewakueerisid end peaaegu täielikult. Kord oli jõudnud ka riiklikkude asutuste, nende hulgas ka raudtee kätte; selle küsimuse otsustamiseks peeti ära üle-eestimaaline raudteelaste koosolek Tallinnas raudtee peatehaste ruumes, kust osa wõtsid igast piirkonnast ja jaamast esitajad. See koosolek otsustas: ewakueerimist mitte lubada, kogu raudtee ja raudtee peal olew liikuw, kui ka liikumata warandus oma walwe ja kaitse alla wõtta ja kohustas igat raud-

teelast ilma erandita walwama selle järele, et midagi ei lõhutaks ega ka wälja ei weetaks.

Neile raudteelastele ja nende perekondadele, kes tahtsid end Wenemaale ewakueerida lasta, lubati wedur ja wagunid kunni piirini, ning waliti sellekohane mitmeliikmeline komitee wastawate korralduste tegemiseks ja läbirääkimiste pidamiseks Wene wõimudega. Peale selle waliti kohtade peal raudtee waranduste kaitseks raudteelastest raudteelaste kaitseliit.

Weel enne enamlise wõimu lahkumise lõppu Eestist, saadeti Wenemaalt wälja delegatsioon lõpuliikude läbirääkimiste pidamiseks ewakueerimise asjus, peale selle saadeti wälja nõndanimetatud „podrõwnõi sostaw“, kes oli selle delegatsiooni käsutada, selleks, et juhtumisel, kui kokkulepet delegatsioonil ei lähe korda saawutada, siis wägiwaldselt weerew koosseis ära tuua, ja liikumata warandus, nagu jaamad, tehased ja depood õhku lasta.

Olles ka ise kohalikkude raudteelaste poolt walitud Wenemaalt siiasõitnud delegatsiooniga läbirääkimiste pidamiseks, teatasin siinsete raudteelaste seisukohti Wene delegatsioonile, kus tuli isegi kohalikkudel saadikutel Wene delegatsiooniga niiwõrd kokku põrgata, et wiimased ähwardasid meid arreteerida, kuid kartes kohalikkude raudteelaste ülewõimu, lahkusid siit, wõttes teepealt kaasa mitu wedurit, milliseid aga meie tragidel wedurijuhtidel korda läks, enne piirist ülewõimist, uuesti tagasi tuua.

Juhataja J. Tõnisson: Kõneleja, ma palun Teid kõneaine juurde jääda.

B. Eilman (is.): Nõnda lahkus siit see delegatsioon, wõttes kaasa mõned wedurid, millised aga toodi tagasi meie raudteelaste poolt tulerahke all. Tagasitoojaid wõiks nimetada Wokk'i ja Prüg'i't, kes tõid kokku 6 wedurit enamlaste käest ära.

Mitte vähema tähtsusega polnud ka Saksa okkupatsiooniwägede wõi kuidas neid nimetati „raudrusika“ ärasaatmine, ka seal seisid raudteelased püsimatalt walwel ja niipalju, kui wõimalik oli, takistas iga raudteelane sakslasi waranduse wäljawiimises Eestist, nagu: wagunite püksidesse puistati liiwa selleks, et nad hõõrumise juures kuumaks läheksid ja

wagunid sõidust maha haakida tuleks, kui aga siiski teisiti ei saadud, siis juhiti sõidud rööbastest kõrvale ja sellega ummistati teed. Palju wõideti seeläbi isegi Eestis rekwireeritawat wilja tagasi. Ja waadake, see kõik sündis otse elu kaalupeale panemisel, sest oli ju teadmata, kas katsed õnnestuwad. Katsed küll õnnestusid, raudteed kogu warandustega suudeti Eesti wabariigile alal hoida, kuid need kättewõitmise katsed ei sündinud siiski ilma ohwrit toomata, mispärast peaksid niihästi Wabariigi Walitsus, kui ka need Riigikogu liikmed, kes ühe osa riigiteenijatest wõi „töolistest“, nagu seda herra minister Kaarna nimetas, — tema sõnad, kes kannawad „töoliste nime“ — oma seisukohtadest loobuma.

Austatud Riigikogu liikmed! Raudteelased, nagu teada, kuulusid ilma erandita nõndanimetatud hoiu- ja abiandmise kassa liigeteks, Wene keeles nimetati seda kassat — sberegateljno-wspomogateljnaja kassa. Nimetatud kassa kasud arwati igalt kassaliikmelt, ka raudteetöoliselt, sest tema oli ka raudteelane, sunduslikult palgast maha 6% rubla pealt. Peale selle maksis sellele riik omalt poolt 6% juurde. Neist palga mahaarwamistest on raudteelased ilma jäetud, paljudel ulatawad mahaarwamised kümnetuhandesse kuldrubladesse. Et tookord arwepidamine sündis Peeterburis, praeguses Leningradis, siis puuduwad selle kohta küll täpsed andmed, kuid umbkaudu wõib küll arwata, et see summa üle 10 miljoni rubla ulatab. Peale selle jäid paljudel raudteelastel palgad saamata, palkade summa kohta on andmed olemas ja see teeb wälja 4.863.759 rbl. 15 kop.

1920 a. Tartus, Eesti-Wene rahulepingu kokkuseadmisel, jäid niihästi tööliste ja teenijate palgad, kui ka need hoiu- ja abiandmisekassa kasud, — palgast mahaarwamise teel kogutud summa, — silmapaari wahele. Raudteelased pöörasid selles asjas Wene saatkonna poole Tallinnas, kuid sealt poolt seletati, et Tartu rahulepingu põhjal pole nemad kohustatud mingisuguseid saamatajäänud rahasid, nagu palku jne. maksma. Muuseas tähendati, et pensionirahad olla ka selles 15 miljonis kuldrublas, mis rahulepingu järele Eestile antud. Selles asjas pöörati ühisel ettewõttel raudteewalitsuse poolt 28. nowembril 1919 a. nr. 15344 all Eesti wabariigi siseministeeriumi peakomisjoni poole rekwireerimise ja hindamise asjus. Pöörati wast poole aasta

eest weel kord peakomisjoni poole sellekohaste järelepärimistega. Sealt wastati, et alles läbi waatamata, põhjustel, et nad Wene nõukogude walitsuse wastu sihitud, kes aga seesuguseid wõlgasid ei tunnusta. Edasi pöörati raudtee peatehaste tööliste peakoosoleku otsusel Wabariigi Walitsuse poole.

Ja mida siis Wabariigi Walitsus wastab selle kohta? Ta wastab selle kohta järgmist:

„Wastuseks nõukogu poolt Wabariigi Walitsusele antud palwekirja peale 15. webruarist 1924 a. Wene walitsuselt saamatajäänud rahade asjus teatan Riigivanema korraldusel, wälisministri seletuse põhjal, et rahulepingu artikkel XII p. 3 järele kohustub Wene walitsus tunnistama Eesti kodanikkude nõudmiste rahuldamise suhtes endise Wene kroonu wastu kõik need hõlbused, õigused ning eesõigused, mis Wene poolt otseteed wõi kaudselt on antud wõi edaspidi antakse kellelegi wäljamaa riikidest wõi wiimaste kodanikkudele, seltsidele, wõi asutustele.

Kuna aga Wene (praegune S. S. S. R.) walitsus tänini ühegi wõõra riigi kodanikkude eelnimetatud nõudmisi rahuldanud ei ole, puudub Eesti Wabariigi Walitsusel wõimalus praeguse asja seisukorra juures wastawa nõudmisega S. S. S. R. walitsuse ees esineda.“

Raudteelastel on õigus saada seda pensioni, mida täna siin arutatakse. Tartu rahulepingu järele, nagu Wene saatkonnast seletatakse, on need summad selle 15 miljoni kuldrubla fondis, mis Eesti riigile üle anti. Praegu aga kuuleme, et Wabariigi Walitsus on asunud seisukohale, et need, kellel õigus pensionisaamiseks, kes sinna juba raha maksnud, tulewad ilma jätta.

Austatud Riigikogu liikmed. Minul puuduwad küll teistest riiklikkudest asutustest ja ettewõtetest andmed, kuid minu mäletamise järele on ka teiste riigiasutuste ja -ettewõtete teenijatega ja töölistega samasugune lugu.

Nagu raudteelaste kohta käiwates andmetes näete, on neil täielik õigus pensionisaajate hulka kuuluda, sest nemad saaksid wast weel oma raha, mis nende palgast Wene walitsuse ajal maha arwati ja rahulepinguga wiieteistkümne miljoni kulla hulka kuulub.

Minul olewate andmete järele pensioniseaduse maksmapanemisel kuuluksid raudteelastest pensioniseaduse alla, kes

raudtee 25 kuni 54 aastat teeninud on, arwuliselt raudteewalitsuse osakondade järele, järgmiselt:

W e o o s a k o n d: Weosakonna walitsus 25—35 a. 6 isikut, 35—45 a. — 3 isikut. Tallinna weojaoskond 25—35 a. 25 isikut, 35—45 a. — 6 isikut, 45—50 a. 2 isikut, Tapa weojaoskond 25—35 a. 12 isikut, 35—45 a. — 3 isikut. Walga weojaoskond 25—35 a. 26 isikut, 35—45 a. — 2 isikut.

Raudtee peatehased need on need, keda nüüd otsekohe Wabariigi Walitsus mõtleb sellest pensioniseadusest wälja jätta. Olge nii lahked, austatud Riigikogu liikmed ja kuulake, kui suur see arw, mis tõelik on ja kuiwõrd kohutawaks lähewad need arwud.

Raudtee peatehastes on ametnikka ja teenijaid, kes kuuluksid pensioniseaduse alla: 25—35 aastani — 14 isikut, 35—45 aastani 3 isikut, 45—50 aastani — 40 isikut, töölisi 25—35 aastani — 35 isikut, 35—45 aastani — 16 isikut, 45—50 aastani 21 isikut.

Kui meie wõtame need arwud kokku, siis näeme, kui kohutaw suur nende arw on, kes pensioni alla läheksid.

T e e - j a e h i t u s o s a k o n d: 25—35 aastani — 96 isikut, 35—45 aastani — 48 isikut, 45—50 aastani — 17 isikut, 50—54 aastani — 9 isikut.

L i i k u m i s o s a k o n d: ametnikka ja teenijaid 25—35 aastani 195 isikut, 35—45 aastani 64 isikut ja 45—50 aastani — 18 isikut, 50—54 a. 3 isikut.

W a r u s t u s o s a k o n d: ametnikka ja teenijaid 25—35 aastani — 3 isikut.

T e r w i s h o i u o s a k o n d: ametnikka ja teenijaid 25—35 aastani — 1 isik ja 35—45 aastani — 2 isikut.

Nõnda siis, kes on 25—35 aastat teeninud, neid on 413 isikut, 35—45 aastat — 147 isikut, 45—50 aastat — 43 isikut ja 50—54 aastat — 12 isikut, see tähendab kokku terve riigi raudtee peale, wähemalt olewate andmete järele 615 isikut. Ja nagu ma tähele panin on weel teadmata, kui palju seal pensioni alla kuulub. Mina usun, raudtee on üks suurematest riiklikkudest ettewõtetest ja seal on nüüd kõigerohkem töölisi. Siis weel post, telegraaf ja sadamatehased, seal on wäga wäikene arw. Mis puutub põlewkiwitõõstusse, turbatõõstusse, siis, austatud Riigikogu liikmed, see on alles asutatud ja kuidas see on, ja kunas need 25 aastat möö-

duwad, sel ajal wõiwad weel mitmesugused muudatused esile tulla.

Kas kuulsite, missuguses wanaduses wanad wanakesed peawad 50 wõi weel üle 50 aasta teenima, et ennast ülewal pidada, mis ütleb teie süda, mis ütleb Wabariigi Walitsuse süda? Wist wäga wähesed on meie hulgas, kes nii wanad on, kui palju aastaid need inimesed teenima on pidanud ja weelgi teeniwad.

Mina tahaksin weel tutwustada Teid nende wanakeste teenistusega ja nende praeguse seisukorraga: Raudtee peatehastes on keegi Willemson teeninud 45 aastat, kes otse karkude waral liigub, sest teist wõimalust ei ole, niipea kui jättab töötamise, on temalt elamiswõimalus wõetud. Samuti oli üks tööline, Morel, kes 45 aastat teenis, ja see lasti haiguse pärast lõppude-lõpuks lahti. Kas ta abi saab wõi mitte seda kindlasti ei tea. Edasi — liikumisosakonnast keegi Põldmann, rongijuht, teenis 48 aastat, tema lasti 1922 aastal lahti ja abi saab ta kõigest 1.500 marka. Liikumisosakonnast keegi Lumbert — rööpaseadja, kes Kehra jaamas teeninud 52 aastat, wahetpidamata, on 1-st septembrist 1924 aastast lahti lastud. Arstliku komisjoni otsusel, nägemise kaotamise pärast. Senni mingisugust abiraha saanud ei ole. Liikumisosakonnast Miitau, Jaan, piletilaekahoidja, teenis 49 aastat ja suri 1923 aastal. Ta wiimane soow oli olnud: „Peaks mina ometi oma lihase silmaga nägema, et mind ka pensioniosaliseks arwatakse.“ Waadake, inimene, kes nii kaua on teeninud, missugune soow tal on; „et mind pensioni alla kuuluwaks loetakse.“ Nagu kuulsin, olla praegugi weel perekond ilma igasuguse abirahaga. Niisama on ka Miitau abikaasa, samuti wana tudikene, ilma mingisuguse toetuseta. See on siis see tänu sellele inimesele sarnase kauaaegse teenistuse eest.

Edasi, weosakonnas: Neidori, — weduriuhi abiks 43 a. ja praegu weel teenib. Grünwald, — weduriuhiks ainult Eestis, mõtelge, ainult Eestis, 50 aastat teenistusaega saab täis 1. jaanuaril 1925 aastal; teenib weel praegugi ja ootab päewast päewa pensioni.

Liikumisosakonnas: Landsberg, Tallinna kaubajaama takseerija. 1923 a. sai 50 a. täis, kui teenistusesse asus.

Austatud Riigikogu liikmed! Panite tähele, missuguste ametite peal peawad inimesed üle 50 aasta teenima. Kas teie kujutate endale ette üle 50. aasta sõita

weduri peal, 50 aastat olla kaupade takseerijaks, 52 aastat keerata pööranguid — rööpaid — haakida ronge lahti ja kinni; 48 aastat olla rongijuhiks, liikuda sõitude peal ja 50 aastat wabrikus hõoweldada metalli ja hõoweldada ning raiuda puid. Kas suudawad praegused rahwapõlwed seda läbi teha?

Austatud Riigikogu liikmed! Isegi Wene tsariwalitsus hoidis niisuguseid wanuinimesi, kui need, keda mina siin üles lugesin, kui kalliskiwa, kinkides neile nii kauaaegse teenistuse eest mingisuguse wäärtusliku asja peale atestaatide ja aastaste palgasuuruste rahaliste kingituste. Kuidas aga hinnatakse meil Eesti demokraatlikus wabariigis sarnaseid inimesi? Kaitsewäelastele, kes wabadussõjast osa wõtsid, anti osaliselt tasuta normaaltalusid, osalt raha, kõrgematele ohwitseridele, niisama kindralitele, aga mõisad ja miljonid autasuks, peale selle weel pension. Samuti said talusid isikud, kes polnud sõjawäljale saanudki. Raudteelastele aga, kes kaua aastaid, nagu kuulsite, isegi üle 50 aasta teeninud, antakse sellewastu, nagu minu käes näete, ainult niisugune kuldse pronksiga kanditud waga meeldetuletus, mis lausub järgmist:

• „Riigiraudtee Tallinna kaubajaama takseerijale härra Mihkel Landsberg'ile.

Täna sel päewal saab täis 50. aastat, mil Teie raudteeteenistusesse astusite. Kogu selle pika teenistusaja jooksul olete Teie tähelepanemiswäärt hoosusega, wastutusrikastel teenistusladel tegutsedes, Teie peale pandud kohuseid ustawalt täitnud. Teie ausa teenistuse wäärtust ära tundes, terwitan Teid sel haruldasel tähtpäewal Eesti wabariigi raudteewalitsuse nimel.

Nr. 1682.

14. märtsil 1923 a.

Eesti wabariigi raudteedeülem
inseneer Reinok.“

Peale selle waga meeldetuletuse muud midagi ei anta, waid heidetakse ühiskonnast wälja, kui ärakulunud kõlbmata tööriist, isegi sageli ilma mingisuguse ainelise toetuseta, — weel sügawas wanaduses rõomusta end, — keppi ja kotti kätte wõttes, — kerjamisega.

Austatud Riigikogu liikmed! Nagu juba alguses tähendasin, härra minister Kaarna suust kuulsime Wabariigi Walitsuse seisukohta pensioniseaduse maksma-

panemise rutulikkuses. Kas paistab Wabariigi Walitsuse rutulikkus pensioniseaduse maksmapanemises, kui Wabariigi Walitsus esitab § 1 lit. a kohta uue redaktiooni, millise wõtab seaduse pealkirjast, millist weel sündinute kirjas Riigikogus polegi. Meie ju teame, et meil Eestis puudub weel üldse riigiteenistusseadust, teame ka seda, et tsariaegse Wenemaa riigiteenistusseadust meie riigi kohta tunnistada ei saa, sest meil ei ole seda koosseisugi. Niisamuti teame, et 1916 aastal Wene walitsuse poolt wastuwõetud osaline raudteeteenijate seadus kõigi riigiteenijate peale ei ulata ja et wiimane isegi raudteelastes ainult kõrgemaid ja isegi mitte kõiki ametnikka mahutab.

Sellest Wabariigi Walitsuse seisukohast järeldan mina, et Wabariigi Walitsusel ei näi pensioniseadusega tõsist ruttu olewat ja et Wabariigi Walitsusele need 50 aasta hallpead mingisugust südamewalu ei walmista. Minule näib, et Wabariigi Walitsuse soow on sellest riigi ja omawalitsuste teenijate pensioniseadusest kaaned saada, mille järele siis sisu riigiteenistusseadusest — kui tohiks öelda „oma näo järele“ — kergem oleks sisse pookida. Mina aga arwan, et riigiteenistusseadus, kui põhjapanew seadus, oleks pidanud ammu juba enne pensioniseadust wastu wõetud olema. Et aga seda seadust weel ei ole, siis ei tohi kuidagi Wabariigi Walitsuse soowidele wastu tulla, sest nagu teie, austatud Riigikogu liikmed, kuulsite, heitlewad need inimesed raskustega, äärmine kitsikus ümbritseb neid, ja meie ei tohi enam neid inimesi ainult walgade soowidega ega lubamistega toita... (M. Juhkam, tõer.: Mida wähem räägite, seda rutem wõtame ühekuiteise wastu. — M. Martna, sd.: No, niisugust näkkulöömist pole waremalt olnud.)... sest kõigil, kes riigiasutustes ja -ettewõttes teeniwad, on õigus pensioni nõuda ja meie peame õigluse põhimõttest wälja minnes neile wastu tulema. Mis puutub sellesse, nagu härra minister Kaarna tähendab, et ei oleks sünnis ühte osa töölisi pensioniseaduse alla arwata, siis pean ma tähendama nii palju, et sotsialistlikkude rühmade poolt on ammu esitatud wanaduse, inwaliidsuse ja töowõimetuse wastu kinnitamise seaduseelnõu, tarwis on see üles otsida ja kiires korras maksma panna, küllalt wiimaste kopitamisest! Ma arwan, austatud Riigikogu liikmed, et teie, jõudes kindlale äratundmisele, et need

irimesed, kes on suutnud raudtee nii kaugele alal hoida, et meie oleme wabadusõja läbi teinud ja nüüd on oma parlament olemas, et neil inimestel on suur õigus toetuse mõttes ja sellepärast peame meie Wabariigi Walitsuse seisukoha vastu olema.

E. Luts (ühw.): Meie, töörahwaesitajad, oleme küll igakord selle poolt olnud, et töölistele makstaks pensioni, kuid esitatud seadusega riigi- ja omawalitsuste teenijad ja töölised midagi ei saa, see seadus on nii moodupärast tehtud, lihtsalt tahetakse näidata, et just kui töölistele ja teenijatele tahetakse midagi anda, kuid on ainult manööwerdamine. (E. Weberman, rhwsw.: Manööwerdamine? Kuidas see Eesti keeles on?) Kas Teie siis aru ei saa. (E. Weberman, rhwsw.: Ei saa. Teie räägite Moskwa keelt.) Wäga kahju! See on „kometimäng“, saite aru?

Juhataja **J. Tõnisson**: Kõneleja, teen Teile märkuse.

E. Luts (ühw.): See seadus on siin juba kaua aega arutamisel olnud, ja kui ükskord teda vastu wõetakse, siis on ta nii palju kärbitud, et töölised oma kasuks midagi ei saa. Igatahes, kui tööliste käes wõim on, siis wõib seisukorda parandada, kuid sellelt Riigikogult midagi loota ei ole.

Juhataja **J. Tõnisson**: Lõp sõna on aruandjal rkl. Johanson'il.

Aruandja **L. Johanson**: Härra Raudkepp'i poolt tehti parandus-ettepanek märkus II-se kohta, mille järele pensioniseaduse alla kuuluksid pensionisaamise mõttes õigusteta koolide õpetajad. Rahaasjanduse komisjon on seda küsimust arutanud, kas ka käesolewa seaduse alla õigusteta koolide õpetajaid arwata ja on eitawale seisukohale asunud, nii nagu seda näha on § 1-ses punkt c. Kui õigusteta koolide õpetajate kohta sarnane parandus-ettepanek vastu wõtta, siis peaks asi nii kujumema, et ka teiste wastawate ametalade peal töötajatele, nagu seda on arstid, juristid, kes ka on riigiteenistuses, aga kellel ka erapraksis, et neile tuleks erateenistusena saada summad arwesse wõtta. Kuigi ma isiklikult härra Raudkepp'i ettepaneku poolt oleksin ja pensioniseaduse laiendamist näeksin, siiski ei saa ma rahaasjanduse komisjoni nimel temaga ühineda.

Mis puutub Wabariigi Walitsuse ettepanekusse, siis on siin rahaasjanduse komisjonil juba algusest peale oma kindel seisukoht olnud, ja see seisukoht kanti ka siin ette. Kui Wabariigi Walitsuse ettepanek vastu wõtta, siis kuulub pensioniseaduse alla ainult wäike osa riigiteenijatest ja wälja tuleksid jätta suur osa raudteel ja teistel ametialadel töötawatest ametnikkudest, mitte ainult töölised. Nii-sama ka omawalitsus peaks ühe osa oma ametnikka kinnitama käesolewa seaduse alusel, teine osa aga, nagu gaasiwabriku, elektriwabriku, weewärgi jne., nendele ametnikkudele ja nendes asutustes töötawatele isikutele peaks omawalitsus hakama pensioni korraldama teistel alustel, see ei oleks aga mitte otstarbekohane. Rahaasjanduse komisjon asub seisukohal, et pensioniseaduse alla peaksid kõik need käima, kes teeniwad riigiasutustes, niisama ka omawalitsuste asutustes ja ettewõtetes. Sellejuures, kuna see juba tehniliselt läbi wiimata, peaksid wälja jääma hooaja-töölised, ajutised töölised, niisama ka need, kellele teenistus ja töö kõrwaltöök on. Kuna aga muudeti härra Holberg'i ettepanekul märkus 1 ja see rahaasjanduse komisjonis enam arutamisele ei tulnud, siis tegin ma wastawa paranduse ja arwan sellega komisjoni nimel ühineda wõiwat. Märkus 1 uuendatud kujul on seesama, mis on rahaasjanduse komisjoni ettepanekus ja misugune omal ajal Riigikogu liigetele kätte saadeti. Rahaasjanduse komisjoni nimel palun Riigikogu seda küsimust otsustada, nii et rahaasjanduse komisjoni ettepanek vastu wõetaks ja selle läbi meie pensioniseaduse küsimus otstarbekohaselt ära otsustataks.

Juhataja **J. Tõnisson**: Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Holberg'il.

J. Holberg (põl.): Lugupeetud rahaesitajad! Põllumeeste kogude rühma nimel oleks mul au järgmist teatada, nimelt; et minu rühm ei saa selle redaktsiooni poolt, mis on rahaasjanduse komisjoni poolt esitatud, hääletada ja seda järgmistel motiividel.

Esiteks: wormilisest küljest waadates on see redaktsioon puudulik. (Wahelhüüded iseseiswa sotsialistliku töölispartei Riigikogu rühma hulgast.) Oodake, härrad Gustawson ja Piiskar, küll teie

saate ka oma osa. (M. Martna, sd.: Kas „Waba Maas“ wõisiin?) Kui meie aga sisuliselt selle redaktsiooni juurde asume, siis ei loe meie mitte küllalt otstarbekohaseks, et meie kõige kõrgem riigiametnik, see on meie Riigiwanem, saaks ühel alusel pensioneeringut töölisele. Teisest küljest loeme meie, et ei ole otstarbekohane, kui praegu pahempoolsed tahawad teha paranduse siin üldisel koosolekul, ad hoc ilma kaalumata, kui palju see riigile maksma läheb ja kui suuri väljaminekuid see nõuab. Kolmandaks, meie leiame, et kui see parandus wõetakski wastu, siis ei saaks need mitte midagi, kelle nimesid siin nõnda tihti nimetati, see tähendab töölised, sellepärast et see seadus on loodud sootu teistes tingimistes töötawate ja oludes elawate kodanikkude klassi jaoks. Mina tahan küsida härrade Gustawson'i ja Piiskar'i käest, missugune tööline saab oma teenistusaega teenistusele abil kindlaks teha, nagu seda käesolew seadus nõuab. (O. Gustawson, is.: Rahustage ennast ja jätke juba töölise eest hoolitsemine teiste jaoks.) Neljandaks leiab põllumeeste rühm, et kui töölisi tõesti kindlustatakse selle seaduse läbi, siis on see töölisele, kui terwikule, väga kahjulik. (Wahelhüüded. K. Ast, sd.: Teie olete naljawend.)

Juhataja J. Tõnisson: Palun rahu.

J. Holberg (põl.): Küll ma näitan, kuidas teie naljawennad olete. Mind paneb väga imestama, et meie töölisejuhid on niisugused naljawennad. (Naer.) Mujal riikides on kõik see aeg selle wastu sõditud, et tööliseklassi mitte killustada, see tähendab, et töölisi jagada priwiligeeritud — ja vähem priwiligeeritud kihiks, ja meil on üks kujukam näide ajaloos sellest wõitlusest, mis niisuguse pensioneeringu teemal ja korra wastu 1870 aastatel tõusis Saksamaal Reini raiooni töölise keskel... (J. Piiskar, is.: Aga meil ei ole ju Reini raiooni. M. Laarman, põl.: Piiskar, seadke meil Reini raionisse.)... Ma ütlesin Saksamaal, pidage meeles, seal hakkasid suuremad ja rikkamad üksikud ettewõtjad töölisi erawiisil kinnitama haiguse wastu, mis wiis välja, et töölise ühine front lõhutaks. Ja mis meie nägime seal, meie nägime, et sel ajal hakkasid Saksa töölisejuhid kõige südikamalt selle wastu sõdima, kuna aga meie töölisejuhid kõige

jõuga killustamise poolt seisawad. (J. Piiskar, is.: Eks töölised wälja siis Teid juhiks.) Meie leiame, et niisugune seisukord on kahjulik töölisklassile ja tahame näha, et töölisi kindlustataks ühel alusel, olgu kas nad töötawad era- wõi riigiettewõtetes. Selleks on ka juba wastawad sammud tehtud ja ka Riigikogule wastawad seadused esitatud. Üalnimetatud motiivid ei saa minu rühm mitte hääletada selle redaktsiooni poolt, mis on esitatud rahaasjanduse komisjoni poolt, waid toetab härra töö- hoolekandeministri poolt ettepanud parandusi.

Juhataja J. Tõnisson: Hääletamisele asudes kannan ette parandused, mis on § 1 kohta tehtud: esiteks on töö- hoolekandeministri poolt Wabariigi Walitsuse nimel ettepanek tehtud § 1-ses wälja jätta punkt a sõnad: „kes riigiasutustes ja ettewõtetes teeniwad“ ja asemele wõtta järgmised sõnad: „kes riigiteenistusseaduse järele riigiteenijateks loetakse“. Teiseks on Wabariigi Walitsuse nimel töö- hoolekandeministri poolt ettepanek tehtud: § 1 punkt b lõpus juurde lisada sõnad: „wälja arwatud töölised“. Kolmandaks on rkl. Johanson'i poolt ettepanek tehtud, märkus 1 redigeerida järgmiselt: „käesolewa seaduse alla ei kuulu isikud, kelle teenistus riigi- ja omawalitsuste asutustes ja ettewõtetes ainult kõrwaltöök on, ja juhuslikud (hooaja) töölised. Ametid, mis kõrwaltöök loetakse, määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.“ Sellega on aruandja ühinenud, nii et see tuleb hääletamisele ühes paragrahwiga. Peale selle on rkl. Raudkepp'i poolt ettepanek tehtud § 1 märkus 2 esimeses reas a) sõna „õpetajatel“ ette panna: „awalikkude koolide ja õigustega eraõpeasutuste“, b) teine rida: sõna „õpeasutuses“ ette juurde lisada, pannes, komma sõna „mitmes“ järele: „nende hulgas ka õigusteta“.

Hääletamisele tuleb kõigepealt töö- hoolekandeministri ettepanek § 1 punkt a kohta. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 23 häält, wastu 28, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb töö- hoolekandeministri ettepanek § 1 punkt b kohta. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 25 häält, wastu 28, seega on ettepanek tagasi lükatud.

(J. Temant, põl.: Sedelitega hääletada!) Soowitakse hääletamist

sedelitega. Kodukorra järele on õigus seda nõuda, palun sedelid wälja jagada. (K. Ast, sd.: Temant tahab poolt hääletada, sellepärast nõuab sedelitega hääletamist. — J. Temant, põl.: Küll Temant teab, mista teeb.) Neid, kes on ettepaneku poolt, palun sedelitele kirjutada „poolt“ ja kes wastu „wastu“. (Hääletatakse.) Kas tehakse ettepanekuid hääle lugemise korra kohta? (Hüüded: Juhatus hooleks!) On ettepanek hääletugemine juhatus hooleks jätta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt on antud 30 häält, wastu 32 häält, erapooletuid — 2, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Raudkeppi poolt tehtud ettepanek § 1 märkus 2 kohta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Kuna aruandja rkl. Johanson'i ettepanekuga märkus esimese kohta on ühinenud, tuleks see hääletamisele § 1-ga parandatud kujul. Töö-hoolekandeministri soovil tuleb aga rkl. Johanson'i parandus esimese märkuse kohta eraldi hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on antud 29 häält, wastu 20 häält, seega on ettepanek wastu wõetud.

Hääletamisele tuleb § 1 ühes wastu wõetud muudatuste ja parandustega. (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 2. Pensionid ja ühekordsed toetus-rahad maksetakse riigikassa poolt riigi- ja omawalitsuste teenijate pensionikapitaalidest, mis seisab töö-hoolekandeministeriumi walitsemise all ning moodustatakse järgmistest summadest:

a) käesolewa seaduse maksamahakamisel riigikassast ühekordselt määratawast wiieteistkümnest miljonist margast;

b) igakuulistest maksudest oma põhikirjade alusel eripõhikapitaalidega töötawatelt riiklikudelt ettewõtetelt, omawalitsuste asutustelt ning awalikkude koolide õigustega erakoolidelt kunni 8% ulatuses tähendatud asutuste poolt pensioniõiguslikkudele teenijatele ja õpetajatele maksetawa palga suurusest ja

c) iga-aastastest summadest, mis tarwidustmööda töö-hoolekandeministeriumi eelarwe järele riigikassast määratakse.

Märkus 1. Selle paragrahwi punkt b tähendatud protsendi suuruse määrab iga järgmise aasta kohta kindlaks Wabariigi Walitsus töö-hoolekandeministri ettepanekul.

Märkus 2. Pensioniõiguslikkude palkadest pensionikapitaali heaks mahaarwamisi ei tehta.

Märkus 3. Selle paragrahwi punkt b tähendatud maksusid hakatakse maksma käesolewa seaduse maksamahakkamisele järgnewa kuu esimesest päewast ja arwatakse ainult edaspidise aja eest.

J. Holberg (põl.): Kui sellel kujul § 2 wastu wõtta, nagu ta rahaasjanduse komisjoni poolt on esitatud, siis tuleks nii wälja, et pensionisaamiseks õigustatud isikute palgamäärast ei tehta mingisuguseid mahaarwamisi pensionikapitaaliks. Meie leiame, et see on mittemoelilik nähtus. Pensioni saamiseks õigustatud hulka kuuluwad ka linna ja maakonna omawalitsuste teenijad ja mitmesuguste riiklikkude ettewõtete teenijad ja töölised, kes omale palka wabal kokkuleppel nõuda woiwad ja kelle käes on wäga mõjuw sõjariist oma palgatingimiste parandamiseks, see on streik. Meie leiame, et see küllalt normaalne ja õiglane ei ole ja teeme wastawad parandused, et maha arwataks nende isikute palgast wäga minimaalne protsent pensionikapitaaliks ja nimelt 2%. Muudes rikkamates ja waneimates riikides, kus ka uuemal ajal pensioniseadused on ümber korraldatud, wõetakse pensionikapitaali heaks kunni 6% mahaarwamisi. Nii näiteks Prantsusmaal, kus alles aprillikuul on pensioniseadus wastu wõetud ja kus ka 6% mahaarwamisi tehakse. Meie leiame, et meie tingimuste juures mitte midagi kahju ei too nende ametnikkude palgast 2%-line mahaarwamine pensionikapitaali heaks ja et selle läbi weel mitte midagi katki ei lähe. Esitan wastawa paranduse.

J. Piiskar (is.): Riigikogu liikme Holberg'i ettepanekule peab wastu waidlema. Muidugi wõib pensioniseadust rajada sellele ja teisele alusele, aga kui pensionisaajate palgast mahaarwamisi tehakse, siis peawad ka palgad teatawal määral tõusma ja wahekord peaks muutama umbes samasuguseks kui siis, mil

neid mahaarwamisi ei tehta. Meie ei ole ettenähtud korra wastu mitte waielnud, sellepärast, et niisugune asjaajamine lihtsam on ja ei ole mitte tarwis neid keerulisi protsesse, mis mahaarwamise juures toime panna tuleksid. See on õieti selle paragrahwi mõte. Aga kui nüüd esitatakse palkadest mahaarwamise nõudmine, siis seatakse sellega kogu see seadus hoopis teisele alusele. Kui mahaarwamisi palgast peab tegema, siis järgneb ka sellest, et tuleb moodustada nendest mahaarwamistest saadud summadest kindel alalise iseloomuga pensionikapitaal, ja järjekindel olles, peab wõimaldama, et selle kapitaali walitsemisest ühes wõi teises ulatuses, need ringkonnad, kes selle kapitaali heaks maksawad, peaksid wõima osa wõtta. Kui nüüd see ettepanek wastu wõetaks, siis ei tähenda see rohkem ega vähem, kui et see projekt tuleb kaantewahele panna ja tuleb hakata uutele põhimõtetele wastawalt uut pensioniseadust wälja töötama. Kui aga ka on põllumeeste ringkondadest rõhutatud, et see seadus on kiire iseloomuga, siis peab arwesse wõtma, et seda ettepanekut ei saada wastu wõtta, kui ei taheta vähemalt aasta peale pensioniseaduse wastuwõtmist edasi lükata, ja kogu küsimust hoopis teisele alusele seada. Ei ole mõeldaw teha mahaarwamisi siis, kui inimestele, kellelt summad sisse wõetud, ei anta mingisugust õigust kaasa rääkida pensionikapitaali walitsemise asjus. Sellepärast ei saa selle ettepanekuga nõus olla.

J. Luur (krst.): Austatud Riigikogu liikmed! Ma tahan juhtida Riigikogu liigete tähelepanu käesolewa seaduse § 2 punkt b ja c peale. § 2 punkt b räägib igakuulistest maksudest, mis pensionikapitaaliks makstakse oma põhikirjade alusel eripõhikapitaalidega töötawate riiklikkude ettewõtete, omawalitsuste ja õigustega erakoolide poolt. Selle maksu maksimum on ette nähtud kunni 8%. Sama paragrahwi p. c. kõneleb aga riigikassa igaaastastest summadest, mis pensionikapitaaliks maksta tuleb, et neid summasid tarwidust mööda töö-hoolekandeministeeriumi eelarwe järele riigikassast määratakse. Arusaadaw, et mida kõrgem protsent punkt b nimetatud asutustele määratakse, seda wäiksem summa tuleb maksta riigikassast. Kui nüüd neid põhjusi, mis mina siin ette tōin, arwesse wõtta, siis wõib tekkida kartus omawalitsustel, see tähendab, maakonna omawalitsustel ja

linna omawalitsustel, et nendel maksuprotsenti wõidakaks kõrgemal määral wõtta, kui seda riigikassast tuleb maksta, ja nii öelda, et riigiteenijatele wõib maksta pensioni omawalitsuste arwel. Meie kõik teame, missuguses seisukorras on meie maakonna ning linna omawalitsused. Meie teame, et kõik nende sissetulekud on kindlasti fikseeritud seaduste põhjal ja uusi maksusid nemad kodanikkudele peale panna ei saa ja sellepärast on nende majanduslik seisukord wäga raske. Ei ole ka põhimõttelikult mitte õiglane, et omawalitsustelt wõib wõtta kõrgemat protsenti, kui seda riik enesele määrab, pealegi, kui arwesse wõtta, et omawalitsused just sagedasti riigi toetust paluwad ja riigilt toetust ka saawad.

Sellepärast on maakondadeleidiu ja linnadeleidiu nõukogu seda küsimust arutanud ja otsusele tulnud, et siin peab õiglase põhimõtte järele käima nõnda, et omawalitsustel ei tohiks kartus tekkida, et nendelt riigiteenijatele omawalitsuste arwel wõiks pensionikapitaali maksusid wõtta. Sellepärast teen ettepaneku § 2. punkt c lõppu wõtta järgmised sõnad: „Wähemalt niisamasuguses protsentuaalses wahekorras, kui käesolewa paragrahwi punkt b. tähendatud asutustelt wõetakse“. Kui see parandus peaks läbi minema, siis igatahes kaob omawalitsustel kartus, et nendelt wõidakse kõrgemat maksu pensionikapitaali wõtta, kui seda riik teeb.

Juhataja J. Tõnisson: Rkl. Holberg paneb ette § 2. redigeerida järgmiselt: „Pensionid ja ühekordsed toetusrahad maksetakse wälja riigikassa poolt „riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioni kapitaali“ arwelt. See kapitaal seisab töö-hoolekandeministeeriumi walitsemise all ning moodustatakse järgmistest summadest: a) selle seaduse maksmahakkamisel riigikassast selleks otstarbeks ühekordselt määratawast wiieteistkümnest miljonist margast; b) mis maksawad riigi- ja omawalitsuste teenijad, äriliste ettewõtete teenijad ja töölised ning awalikkude koolide õigustega erakoolide õpetajad 2% ulatuses palga suuruselt; c) igakuulistest maksudest, mida maksawad riiklikud ärilised ettewõtted, omawalitsuste asutused ja ärilised ettewõtted ning awalikkude koolide õigustega erakoolid, riigi- ja omawalitsuste teenijate pensionikapitaali juurde selleks otstarbeks eelarwesse wõetud erisummadest selle summa

suuruses, mis tuleb maksta pensioniks tähendatud asutuste teenijatele ja nimetatud koolide õpetajatele; d) iga-aastastest summadest, mis tarwidustmööda töö-hoolekandeministeeriumi eelarwe järele riigikassast määratakse.

Kui omawalitsuste ametnikud saavad täielikult wõi osa palgast riigikassast, siis tasub riik proportsionaalselt tema poolt maksetawale palgasummale osa omawalitsuste peale langewast pensionikassa maksust.“

Sel korral, kui see ettepanek wastu wõetakse, teeb rkl. Holberg ettepaneku märkused 1 ja 2 wälja jätta. Sel korral, kui see ettepanek tagasi lükatakse, paneb rkl. Holberg ette § 2 märkus 2 järgmisel kujul wastu wõtta: „Märkus 2. Pensioniõiguslike palkadest pensionikapitaali heaks mahaarwamisi ei tehta, wälja arwatud riigi- ja omawalitsuste äriliste ettewõtete teenijad ja töölised, kelle palgast tehakse mahaarwamisi 2% ulatuses.“

Rkl. Luur'i ettepanek on järgmine: „§ 2 punkt c lõppu wõtta sõnad „wähemalt niisamasuguses protsentuaalses wahekorras, kui käesolewa paragrahwi punkt b tähendatud asutustelt wõetakse“.

Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: § 2 on rahaasjanduse komisjonis üksikasjaliselt läbi arutatud. Need ettepanekud, mis siin on tehtud, ka Riigikogu liikme Luur'i ettepanek, olid arutusel. Seda ettepanekut kaitses omawalitsuste liidu esitaja, kuid jäeti tähele panemata nimelt sel põhjusel, et märkus 1 on öeldud, et punkt b-s tähendatud protsendi suuruse määrab iga järgmise aasta kohta kindlaks Wabariigi Walitsus, misjuures rahaasjanduse komisjon kindlas arwamises on, et Wabariigi Walitsus kunagi seda protsenti suuremaks ei hakka määrama, kui tegelikude kulude katmiseks tarwilik on. Wabariigi Walitsus ometi ei hakka meie omawalitsuste käest wõtma maksusid selleks, et riigi pensionäridele tasu maksta.

Mis puutub sellesse ettepanekusse, et ka riigiteenijate peale panna teatud maks pensionikassa heaks, siis ka see küsimus oli komisjonis arutamisel ja selle kohta wõeti eitaw seisukoht, kõigepealt sellepärast, et sarnane korraldus tooks riigile asjata kulusid juurde, sest juba palga mahaarwamine iseenesest, kui seda teha nii paljude ametnikkude juures kui meil on, toob nii palju tööd, et terve rida uusi töö-

jõude tuleks ametisse panna, kes seda mahaarwamist teeksid.

Rahaasjanduse komisjon arwab, et pensioniseaduse maksmapanemisega mitte asjata kulusid teha ei tuleks ja teiseks, et riigiametnikkude palgad pannakse maksma seadusandlikul teel, ning selle juures wõetakse arwesse kõik teised tingimused, mis riigiametnikkudel teenistuse juures on.

Mis puutub sellesse, et pensioniseaduse alla arwatakse ka töölised ja sellepärast olewat tarwis pensionikapitaali heaks palgast mahaarwamisi teha, siis pean ütleva, et ka töölise kohta on maksma pandud palgad üleriiklike korraldustega. Kõigil neil põhjustel ei saa ma ühegi ettepanekuga ühineda.

Juhataja J. Tõnisson: Kõigepealt tuleb hääletamisele rkl. härra Holberg'i ettepanek § 2 kohta. Selle ettekandmist ei soowita? (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud ja ühes sellega langeb ära ettepanek wälja jätta märkused 1 ja 2.

Hääletamisele tuleb rkl. härra Holberg'i ettepanek § 2. märkus 2. kohta. Selle paranduse ettekandmist ei soowita? (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Luur'i ettepanek § 2 p. c kohta. (Hüüded: Palun ette kanda.) Rkl. Luur'i ettepanek kõlab järgmiselt:

§ 2 punkt c lõppu juurde lisada sõnad: „wähemalt niisamasuguses protsentuaalses wahekorras, kui käesolewa paragrahwi punkt b-s tähendatud asutustelt wõetakse.“

(Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Luur'i ettepanek tagasi lükatud.

Panen hääletamisele § 2 sel kujul, nagu ta komisjoni poolt esitatud. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 3. Palga all mõistetakse wastawa ametkoha palgamäära rahas ja natuuras ühes alalise lisatasuga, wälja arwatud summad, mis erakorraliste wäljaminekute katteks wõi iseäralikkude tööde tasuks määratakse, samuti ka preemiad, tasu

puhaskasust, tasu ülenormiantud tundide ja ületunnitöö eest ning perekonnaabirahad.

Märkus 1. Natuuras antawa palga rahaline väärtus määratakse kindlaks iga teenistuskoha jaoks palga määramise juures wastawa ametkonna poolt tööhoolekandeministeeriumi poolt näidatud alustel.

Märkus 2. Väljamaal teenistuses olewate isikute pensioni aluseks wõetakse palgamääraks loetakse wastawa ametastme palgamäära siseriigis ühes lisadega; wastawa ametastme määrab kindlaks Wabariigi Walitsus.

J. Holberg (põl.): Käesolewa paragrahwi esimeses lauses on öeldud, et palga all mõistetakse wastawa ametkoha palgamäära rahas ja natuuras ühes alalise lisatasuga jne. see ei ole mingisugune definitsioon ja sellepärast teen ettepaneku, wõtta § 3 wastu järgmises redaktsioonis:

„§ 3 wõtta esimene lause järgmiselt kunni sõnadeni „välja arwatud summad,“: palga all mõistetakse pensioni väljaarwamisel wastawas palgaseaduses ettenähtud perioodiliselt maksetawat rahatasu ja igasugu warustust.“

Juhataja J. Tõnisson: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Seda parandust ei saa niisugusel kujul wastu wõtta juba sellepärast, et sarnasel korral, kui välja jääks alus, mille põhjal pensioni määratakse, siis ei tea, kuidas talitada nendega, kelle palk seaduses kindlaks määratud ei ole. Käesolewa seaduse alla käib ka suur osa riigi- ja omawalitsuste teenijaid, kelle kohta mingisugust palgaseadust välja antud ei ole.

Juhataja J. Tõnisson: Asun rkl. Holberg'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen hääletamisele § 3 komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 3 wastu wõetud. (Hüüded: Waheaeg!) Et Riigikogu üle 2 tunni koos istunud, kuulutan 15-minutilise waheaja.

Waheaeg algab kell 7.05 min.

Peale waheaga jätkub koosolek kell 7.30 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma.**

Sekretääri kohal sekretäär **T. Kalbus.**

Juhataja K. Wirma: Koosolek kestab edasi.

Aruandja L. Johanson kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 4, 5 ja 6.

§ 4. Kui isik teenib mitmel kohal, mis pensionisaamiseks õiguse annawad, siis wõetakse § 2 punkt b all tähendatud maksu pensionikapitaali heaks ainult ühe ja nimelt selle teenistuskoha palgamäära järele, mis kõrgem on.

Kui õpetaja annab tunde mitmes koolis, siis jagatakse see maks proportsionaalselt normaaltundide tasu piirides üksikute koolide wahel nendes antawate tundide arwule wastawalt.

§ 5. Kui oma põhikirja alusel ja põhikapitaaliga töötawates riiklikkudes ettevõtetes, omawalitsuste asutustes wõi awalikkude koolide õigustega erakoolides teeniwad isikud saawad palka osalt riigikassa summadest, osalt ülemaltähendatud ettevõtetest, omawalitsuselt wõi erasummadest, siis wõetakse § 2 p. b all tähendatud maksu pensionikapitaali heaks ainult selle palgaosa järele, mis nimetatud riiklikult ettevõttelt, omawalitsuselt wõi erasummadest tuleb.

2. Pensionid ja ühekordsed toetusrahad.

§ 6. Pension määratakse kindlaks käesolewa seaduse poolt näidatud protsentides teenistusest lahkuwa isiku aastast palgamäärast (§ 3);

Kui pensioni väljaarwamisel arwesse wõetakse ka weneaegne teenistus, siis ei wõi pension tõusta üle riigiteenija 3. astme palga.

Riigiteenijate palgamäärade üldise muutuse korral muutuwad wastawalt ka kõik käesolewa seaduse põhjal warem määratud pensionid.

Aruandja L. Johanson (loeb):

§ 7. Pensioniõiguse omandawad teenistusest lahkumise korral isikud, kes vähemalt kakskümmendwiis aastat pensioniõiguslikus ametis on teeninud. Kahekümnewiieaastase teenistuse eest määratakse pensioni 55 protsenti aastastest palgamäärast. Iga järgnewa teenistus-aasta eest kunni kolmekümne aastani, wiimane aasta ühes arwatud, suureneb

pension 3 protsendi wõrra aastasest palgamäärast (tabel nr. 1).

Käesolewas paragrahwis nimetatud isikud hakkawad saada pensioni, kui nad 55-aastaseks saanud. Isikud, kes nooremalt teenistusest lahkuwad, saawad pensioni 56 eluaastast peale. Kui pensioniõiguslikud isikud enne 55-aastaseks saamist haiguse wõi wigastuse tõttu töowõime kaotanud, saawad nad pensioni ka nooremalt; kui nad aga enne 55-aastaseks saamist ära surewad, saawad pensioni nende perekonnaliikmed.

Tabel nr. 1.

Wäljateenitud aja eest määratawa pensioni ja saadud palga wahekord protsentides.

Teenistuse kestvus.	Pensionii suurus protsentides.
25 aastat	55
26 „	58
27 „	61
28 „	64
29 „	67
30 „	70

J. Holberg (põl.): Käesolewa paragrahwil esimene lõige seab üles pensioniõiguse eeltingimiseks 1) ametnik wõi riigiteenija peab 25 aastat olema teeninud pensioniõigusliku koha peal ja 2) et ta peab 55 aastat wana olema. Meie leiame, et 55-aastane inimene on täiesti töowõimeline ja ei wõi anda mitte nii noortele ja töowõimulistele inimestele pensioni ning teeme wastawa parandus-ettepaneku, et saaks selle wanaduse alammääraks wõetud 60 aastat. (J. P i i s k a r, is.: W ä h e! M a a t õ u g p e a b k a u a w a s t u.) See on õigus, et wähe. Saksamaal on selleks määratud 65 aastat, Inglismaal ka 65 aastat ja Daanimaal 60. (O. G u s t a w s o n, is.: W õ i k s u m b e s 80 p a n n a.) Wäga iseäralikud on teise lõike eeskirjad selle pensioniõiguse alahoidmise suhtes, nimelt ametnik, kes 25 aastat ära teeninud ja kui ta weel 55 aastat wanaks ei ole saanud, aga oma tahtmise järele teenistusest lahkuw, jääb see õigus temale ripuma. Tema ei kaota teenistusest lahkumisel mitte seda õigust, nagu see muude riikide seadustes on ette nähtud. Seda õigust ei hakata ainult enne teostama, kunni ta saab 55-aastaseks wõi jääb töowõimetuks, olgu see kas kuskil erateenistuses, wõi saab ta mujal wigastada ja kui ta ära sureb, siis saawad tema pärijad pensioni edasi: leskniikaua, kui ta

elab, ja lapsed 18 aastani. Kui ametnik ise enda soowil lahkuw ametist, siis peab ta ka kõik õigused jäädawalt kaotama, mis olid tingitud teenistuse wahekorra-st. Sellepärast teeme meie wastawa ettepaneku, teine lõige täiesti wälja jätta, nii et nendel riigiametnikkudel, kes ei ole 55 aastat wanad, aga kes 25 aastat teeninud, et nendel pensioniõigus kustuks, kui nad ise omal soowil lahkusid. Teen ettepaneku § 7 wõtta järgmiselt: pensioniõiguse omawad riigiteenistuses seiswad isikud, kui nad 25 aastat pensioniõiguslikus ametis on teeninud ja 60 aastat wanaks saanud.

J. Uibopuu (rhws.): Wäga lugupeetud Riigikogu liikmed! Pärast härra Holberg'i tänast ülesastumist ei saa kuidagi wõrrelda härra Holberg'i kõnet, mida ta pidas selle seaduse I-se lugemise puhul tema praeguse kõnega. Siin tema luges pikad read üles, missugused rasked kohustused lasuwad õieti riigiteenija peal ja missugused kitsendused on riigiteenijal, enne kui tema 20—25 aastani wõib teenida. Kui wõtta näiteks raudtee- ja postiteenijad, nemad on kohustatud ka teenistusest wabal ajal oma ülemuselt luba küsima, enne kui nemad wõiwad isegi oma toidu järele minna. Kui nüüd inimesed peawad teenima sarnastes tingimistes 25—30 aastat ja siinjuures tuuakse kitsendused ette, et nad, kuigi pensioni-aja wälja teeninud, peawad tingimata 60 aastat wanad olema, et pensioni saada, siis ma küsiksin, kus siis õieti õiglus on. Sarnasel juhtumisel lööb teenija omale wastu rindu ja ütleb: Kui ma oma pensioni wälja teeninud olen, kui oma kohused olen täitnud, siis pean ma nüüd weel 5—10 aastat ootama, enne kui ma wõin pensioni saada hakata ja milleks siis nüüd pensioni ootamisega karistatakse. Kui siin protsendid on juba wälja arwatud, siis usun mina, et keegi ei taha juba wähe-mat summat wõtta, waid teenib edasi senniks, kui töowõimeline on ja ei mõtlegi teenistusest lahkuda, kuna ta kindlasti loodab pensioni peale ainult siis, kui ta enam töowõimeline ei ole. Mäletan, et kui see eelnõu Wabariigi Walitsuse ettepanekuna tuli, oli seal määratud wäljateenimise ajaks 20 aastat ja protsent 40% aastasest palgamäärast. Ja mina nüüd küsiksin, et kas walitsusel ei olnud siis need asjaolud teada ja kas tema ei wõinud siis neid juba ära näha, mida siin kardetakse. Igaüks, kes riigiteenistuses

on olnud, see teab tõesti, kui raske on 25 aastat wõi 20 a. teenida senni, kunni selle pensioni riigilt saab. (J. Holberg, põl.: Mispärast ei ole wäljamaal raske?) Wäljamaal on ka sootu teist-sugused tingimused, kui meil ja Wene-maal on olnud.

Ma kawatsen järgmise ettepaneku teha: § 7 esimese lõikes teises reas sõna „wähemalt“ järele kustutada sõna „kaks-kümmendwiis“ ja wõtta asemele sõna „kaks-kümmend“. Samuti kolmandas reas sõna järele „teeninud“ kustutada „kahekümnewiieaastase“ ja wõtta asemele „kahekümneaastase“. Neljandas reas sõna „pensioni“ järele kustutada sõna „55“ ja wõtta asemele „40“ ning wastawalt muu-tused teha tabelis. Mina leian seda õigla-seks, sest kuna praegu on teenijate wä-hendamine, mille tõttu paljud on sunnitud kohtadelt lahkuma, kuna neil üks wõi kaks aastat puudub kahekümnewiieaasta-sest teenistusaajast. Ja see inimene jääb pensionist ilma ainult sellepärast, et meie oleme temalt wõimaluse wõtnud kah 25 aastat wälja teenida.

Minu ettepanek oleks järgmine: „§ 7 esimese lõikes teises reas sõna „wähe-malt“ järele kustutada sõna „kaks-küm-mendwiis“ ja wõtta asemele sõna „kaks-kümmend“. Kolmandas reas sõna järele „teeninud“ kustutada „kahekümnewiie-aastase“ ja wõtta asemele „kahekümneaastase“. Neljandas reas sõna „pensioni“ järele kustutada sõna „55“ ja wõtta ase-mele „40“. Teises lõikes teises reas sõna järele „nad“ kustutada sõna „55“ ja wõtta asemele „50“. Kolmandas reas sõna järele „pensioni“ kustutada „56“ ja wõtta ase-mele „51“. Neljandas reas sõna järele „enne“ kustutada „55“ ja wõtta asemele sõna „50“. Eelwiimases reas sõna järele „enne“ kustutada samuti „55“ ja wõtta asemele „50“.

Nii kõlaks § 7 järgmiselt: „Pensioni-õiguse omandawad teenistusest lahkumise korral isikud, kes vähemalt kaks-küm-mend aastat pensioniõiguslikus ametis on teeninud. Kahekümneaastase teenistuse eest määratakse pensioni 40 protsenti aastasest palgamäärast. Iga järgnewa teenistusaasta eest kunni kolmekümne aastani, wiimane aasta ühes arwatud, suureneb pension kolme protsendi wõrra aastasest palgamäärast.

Käesolewas paragrahwis nimetatud isikud hakkawad saama pensioni, kui nad 50-aastaseks saanud. Isikud, kes noore-malt teenistusest lahkuwad, saawad pen-

sioni 51 eluaastast peale. Kui pensioni-õiguslikud isikud enne 50-aastaseks saa-mist haiguse wõi wigastuse tõttu töö-wõime kaotanud, saawad nad pensioni ka nooremalt, kui nad aga enne 50-aastaseks saamist ära surewad, saawad pensioni nende perekonnaliikmed.“

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Küsi-mus, kui kaua peab riigi- ja omawalitsuse teenija töötama, et pensioniõigust saada, ja küsimus, missugusest wanadusest peale on õigus neil pensioni saada, on raha-asjanduse komisjonis õige mitmel puhul kõne all olnud ja seal on põhjuseks too-dud, mispärast rahaasjanduse komisjon esitab § 7 sel kujul, nagu ta eelnõus, järgmised asjaolud: Kui wõtta 20 aastat teenistusaajaks, siis wõimaldaks see palju suuremal määral riigiteenijate ametist lahkumist, kui neid ette on nähtud selle kalkultatsiooni järele, mis töö-hoolekande-ministeeriumi poolt tehtud. Ja selle taga-järjel wabaneks ka terve hulk teenijaid, kes wõiksid edasi teenida. Neile pen-sioni peale saanud isikutele riigikassast kui tööjõuliste isikutele ülespidamist ei maksta. Käesolewa seadusega antaks pensioni ka neile, kes Eesti riigis wõrdle-misi wähe aega on teeninud. Kui wõtta 55-aastase wanadusemäära asemel 50 aastat wanadusemääraks. Sarnasel juh-tumisel wõiks minna pensioni peale terve rida inimesi, keda meil praegu teenistuses wäga tarwis on. Wõtame näiteks Tartu ülikooli, kus üks osa professoritest on üle 50 aasta wanad, kes aga wõiksid wäga hästi tööd teha, pealegi on nende töö wäga tarwilik. Niisuguseid näiteid wõib weel igalt poolt ja igalt alalt tuua. Ei ole ka näidatud teaduslikult, et inimene, kes 50 aastat wanaks saanud, ei wõiks enam tööd teha. Pensioni on aga õigustatud riigi poolt see saama, kes enam tööd tar-wilikul määral ei suuda teha. Wõiks isegi 15-aastasest teenistusest kõneleda, wõiks 45 aasta peale pensioni anda, wõiks wanadusenõue ära kaotada, üldse wõiks ju kõik teha, aga sellejuures peaks teadma, palju see riigile wäljaminekuid teeb ja kas meie sel määral suudame pensioni-seadust teostada.

Need olid need kaalumised, mis raha-asjanduse komisjonis selle küsimuse pu-hul mõõduandwad olid. See seadus on ette nähtud ka wanade kooliõpetajate kohta. Kui keegi haigeks ja wigaseks

wõi warem töowõimetuks jääb, on temal õigus warem pensiooni saada ja on õigus saada tabeli nr. 2 järele, kus pensioonimäär wõrdlemisi suurem on. Ka 60 aastast wanadusemäär ei pea rahaasjanduse komisjon soowitawaks, sest see oleks tema arwates liig kõrge, kuna riigiteenistuses terve rida alasid on, kus raske on töötada 60 eluaastani.

Muidugi otsustab need küsimused Riigikogu nii wõi teisiti, kuna ma aga rahaasjanduse komisjoni nimel nende ettepanekutega ühineda ei saa.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Holberg'i poolt on esitatud ettepanek § 7 wõtta järgmiselt: „Pensiooniõiguse omawad riigiteenistus seiswad isikud, kui nad 25 aastat pensiooniõiguslikus ametis on teeninud ja 60 aastat wanaks saanud.“

Rkl. Uibopuu poolt on ettepanek „§ 7 esimeses lõikes teises reas sõna „wähemalt“ järele kustutada sõna „kakskümmendwiis“ ja wõtta asemele sõna „kaks-kümmend“. Kolmandas reas sõna järele „teeninud“ kustutada „kahekümnewiie aastase“ ja wõtta asemele „kahekümne aastase“. Neljandas reas sõna „pensioni“ järele kustutada sõna „55“ ja wõtta asemele „40“.

Teises lõikes teises reas sõna järele „nad“ kustutada sõna „55“ ja wõtta asemele „50“. Kolmandas reas sõna järele „pensioni“ kustutada „56“ ja wõtta asemele „51“. Neljandas reas sõna järele „enne“ kustutada „55“ ja wõtta asemele sõna „50“. Eelwiimases reas sõna järele „enne“ kustutada samuti „55“ ja wõtta asemele „50“.

Hääletamisele tuleb kõigepealt rkl. Holberg'i ettepanek, see kõrwaldab, kui kaugemaleulataw ettepanek rkl. Uibopuu ja ka komisjoni ettepaneku hääletamise. Peaks see ettepanek tagasi lükatama, siis tuleb hääletamisele rkl. Uibopuu ettepanek ja lõpuks komisjoni ettepanek. Asun rkl. Holberg'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa ena-musega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb rkl. Uibopuu ettepanek. (Hääletatakse.) Poolt on 20 häält, wastu 21, seega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 7 komisjoni redaktsioonis. (Hääletatakse.) Nähtawa ena-musega on § 7 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletami-

sel wõetakse wastu nähtawa ena-musega §§ 8 ja 9.

§ 8. Isikutel, keda seaduslikus korras tõeks tehtud haiguste tõttu teenistusest wabastatakse, lüheneb pensiooni wäljateenimise aeg ja suureneb pensionimäär (§ 9—15).

Terwekssaamisega lõpetatakse haiguse puhul määratud pensiooni maksmine.

§ 9. Haigused, mis pensiooni wäljateenimise aja lühendamist õigustawad, jagunewad kahte liiki:

a) rasked parandamata haigused, mis teenistuse jätkamise wõimatuks teewad ja ühtlasi ka alalist kõrwalabi nõuawad;

b) haigused, mis teenistuse jätkamise küll wõimatuks teewad, kuid alalist kõrwalabi ei nõua.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 10. § 9 punkt a all nimetatud haiguste põhjal teenistusest wabastatud isikutele, kes wiis aastat on teeninud, määratakse pension 35 protsendi suuruses aastasest palgamäärast. Iga järgnewa teenistusaasta eest, kunni kolmekümne aastani, wiimane ühes arwatud, suureneb pension 2% wõrra aastasest palgamäärast (tabel nr. 2).

Tabel nr. 2.

Haiguste tagajärjel teenistusest wabastatud isikutele määratawa pensiooni ja saadud palga wahekord protsentides.

Pensiooni suurus protsentides haiguste tagajärjel, mis on näidatud.

	§ 9 p. a.	§ 9 p. b.
5 aastat	35	
6 „	37	
7 „	39	
8 „	41	
9 „	43	
10 „	45	35
11 „	47	37
12 „	49	39
13 „	51	41
14 „	53	43
15 „	55	45
16 „	57	47
17 „	59	49
18 „	61	51
19 „	63	53
20 „	65	55
21 „	67	57
22 „	69	59
23 „	71	61
24 „	73	63
25 „	75	65
26 „	77	67

27 aastat	79	69
28 „	81	71
29 „	83	73
30 „	85	75

J. Holberg (põl.): Käesolew paragrahw annab õiguse pensioni peale neile riigiteenijatele, kes haiguse põhjusel ei saa teenistuskohuseid täita, ja neile on pension lubatud wiieaastase teenistuse järele, kuna teistele haigetele kümneaastase teenistuse järele. Meie leiame, et selle aja lühendamise ei ole millegagi tingitud ja temal mingisugust loogilist sidet ei ole, see on nimelt sel wiieaastasel lühendamisel. Sellepärast teen ettepaneku, et kõik haiged pensioni peale arwatakse kümneaastase teenistuse järele, sest see wiieaastane teenistuses olek ei anna haigusele sarnast iseloomu, et ta peaks kõrwalabi tarwitama.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Kui 5 aastat ei anna mingisugust iseloomu, siis ei anna ka seda 10 aastat. Komisjoni nimel ei saa selle parandusega ühineda.

Juhataja K. Wirma: Riigikogu liikme Holberg'i poolt on järgmine parandus-ettepanek tehtud: „§ 10 wõtta järgmiselt: § 9 tähendatud haiguste põhjal teenistusest wabastatud isikutele, kes 10 a. on teeninud, määratakse pension 35% suuruses aastasest palgamäärast. Iga järgnewa teenistusaasta eest, kunni kolmekümne aastani, wiimane ühes arwatud, suureneb pension 2% wõrra aastasest palgamäärast (tabel nr. 2).“

(Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Panen § 10 hääletamisele komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 10 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega § 11.

§ 11. § 9 punkt b all nimetatud haiguste põhjal teenistusest wabastatud isikutele määratakse pension 10-aastase teenistuse eest 35% suuruses aastasest palgamäärast. Iga järgnewa teenistusaasta eest kunni kolmekümne aastani, wiimane ühes arwatud, suureneb pension 2% wõrra aastasest palgamäärast (tabel nr. 2).

Aruandja L. Johanson (loeb):

§ 12. Isikutele, keda teenistusest wabastatakse teenistuskohuste täitmisel wõi selle tagajärjel saadud raskete haawade, wigastuste wõi haiguste pärast, mis teenistuse jätkamise wõimatuks teewad, määratakse pension, waatamata teenistusaja kestuse peale, kunni töowõime tagasisaamiseni.

J. Holberg (põl.): Teen käesolewa paragrahwi kohta ettepaneku: wõtta sõnade: „wigastuste wõi haiguste pärast“ järele sõnad: „mis ei ole tehtud meelega, wõi tekkinud kannataja enda süü, wõi awaliku lohakuse tõttu“. Sest kui neid sõnu juurde ei pane, siis wõib pensioni saada sel puhul, kui wigastus on tehtud meelega wõi awaliku lohakuse tõttu.

Juhataja K. Wirma: Aruandja lõpusõna ei tarwita. Rkl. Holberg'i poolt on ettepanek, wõtta sõnade: „wigastuste wõi haiguste pärast“ järele sõnad „mis ei ole tehtud meelega, wõi tekkinud kannataja enda süü, wõi awaliku lohakuse tõttu“.

Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus-ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 12 komisjoni poolt ettepanud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 12 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb):

§ 13. Isikutele, keda teenistusest wabastatakse teenistuskohuste täitmisel wõi selle tagajärjel saadud raskete haawade, wigastuste, wõi haiguste pärast, mis alalist kõrwalabi nõuawad, määratakse pension teenistusaja kestuse peale waatamata täieliku aasta palgamäära suuruses, kuid mitte suurem, kui § 6 ette nähtud (tabel nr. 3).

Tabel nr. 3.

Teenistuskohuste täitmisel wõi selle tagajärjel saadud raskete haawade wõi wigastuste pärast wabastatud isikutele määratawa pensioni ja saadud palga wahekord protsentides.

Teenistuse kestwus.	Pensioni suuruses protsentides haawade wõi wigastuste tagajärjel, mis teenistuskohuste täitmisel saadud.
---------------------	--

Kui pensionäär kõrwalabi tarwitab.	Kui pensionäär kõrwalabi ei tarwita.
------------------------------------	--------------------------------------

Teenistuse kestwuse peale waatamata

100

85

J. Holberg (põl.): Kordan oma parandus-ettepanekut ka käesolewa paragrahwi kohta.

Juhataja K. Wirma: Aruandja lõpusõna ei tarwita. Riigikogu liikme Holberg'i poolt on ettepanek tehtud, wõtta sõnade: „wigastuste wõi haiguste pärast“ järele sõnad: „mis ei ole tehtud meelega wõi tekkinud kannataja enda süü, wõi awaliku lohakuse tõttu“.

Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus-ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 13 komisjoni poolt ettepanend kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on 13 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb):

§ 14. Isikutele, keda teenistusest wabastatakse teenistuskohuste täitmisel wõi selle tagajärjel saadud haawade, wigastuste wõi haiguste pärast, mis alalist kõrwalabi ei tarwita, kuid teenistuse jätkamise wõimatuks teewad, määratakse pension täieliku töowõime kaotuse juures 85% suuruses aastasest palgamäärast, osalise töowõime kaotuse juures aga wastawalt vähem, kuid mitte alla § 7 järele wäljateenitud ja mitte üle § 6 ettenähtud pensioni määra (tabel nr. 3).

J. Holberg (põl.): Kordan ka käesolewa paragrahwi juures oma ettepanekut.

Juhataja K. Wirma: Aruandja lõpusõna ei soowi. Rkl. Holberg'i poolt on tehtud ettepanek wõtta sõnade „wigastuste wõi haiguste pärast“ järele sõnad: „mis ei ole tehtud meelega wõi tekkinud kannataja enda süü wõi awaliku lohakuse tõttu.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on parandus-ettepanek tagasi lükatud. Panen § 14 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 14 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 15 ja 16.

§ 15. Pension wäljateenitud aastate eest ja haiguste tagajärjel arwatakse:

a) neile, kes ametkohal, millest nemad lahkuwad, kaks aastat wõi enam on teeninud — selle ameti palgamäära järele;

b) neile, kes lahkumispäewaks alla kahe aasta ametkohal on teeninud — eelwiimase ametkoha palgamäära järele.

Isikutele, keda teenistusest wabastatakse ametikohuste täitmisel wõi selle tagajärjel saadud raskete haawade, wigastuste wõi haiguste pärast, arwatakse pension wiimase ametkoha palgamäära järele, waatamata, kui kaua nemad sellel ametkohal olnud.

Isikutele, keda väiksema palgamääraga teenistuskohale ümber on paigutatud, kui nemad sellel kohal alla kahe aasta on teeninud, arwatakse pension teenistusest wabastamise puhul eelwiimase teenistuskoha järele ainult siis, kui nad eelwiimisel kohal vähemalt kaks aastat on teeninud.

Isikud, kes § 17 põhjal pensioni saawad peale üheaastase teenistuse Eesti wabariigis, kui nemad selle aja on ühel ametkohal teeninud, saawad pensioni selle koha palgamäära järele.

§ 16. Isikutele, kes kaitsewäeteenistusest kodanlisse teenistusse üle on läinud, wõetakse arwesse kaitsewäes teenitud aeg kaitsewäelaste ja nende perekondade pensioniseaduse määruste järele, misjuures nendel kaitsewäelastel, kelle kohta seaduses sellekohased määrused ei maksa, wõetakse kaitsewäes teenitud aeg arwesse nende määrade järele, mis makswad kaitsewäelaste ja nende perekondade pensioniseaduse alla kuuluwate kaitsewäelaste kõige alama liigi kohta.

Aruandja L. Johanson (loeb):

§ 17. Eesti kodanikkudel, kes wabariigis vähemalt ühe aasta niisuguses ametis olnud, mis käesolewa seaduse järele pensioniõiguse annab, wõetakse teenistusaaja wäljaarwamisel arwesse aeg, mis nad enne 15 now. 1917 a. on wabariigi teenistuses olnud, kui nende teenistus arwesse wõeti pensioni wäljateenimise ajana wõi õiguse andis pensioni wõi pensioni asemel ühekordse toetusraha saamiseks riigikassast wõi erikapitaalidest wõi kassadest, mis eelnimetatud ajani Wene riigi asutuste käsutada olid.

M. Juhkam (töer.): Panen ette § 17 algus redigeerida järgmiselt: „Eesti kodanikkudel, kes wabariigis vähemalt kaks aastat mingisuguses ametis olnud“ jne.

W. Hasselblatt (sks.): Teen ettepaneku § 17 täiendada märkusega, mis järgmiselt käib: „Eesti wabariigi Tartu ülikooli professoritel, kes mitte Eesti ko-

danikud ei ole, wõetakse teenistusaja wäljaarwamisel arwesse aeg, mis nad wäljamaa ülikoolides teenistuses olnud, kui nende teenistus seal arwesse wõeti pensioni wäljateenimise ajana wõi õiguse andis pensioni wõi ühekordse toetusraha saamiseks riigikassast wõi erikapitaalidest.“ Ettepanek on järgmiselt põhjendatud: Mina tegin rahaasjanduse komisjonis ettepaneku, et isikutele, kes wabariigi ülesehitamisest iseäranis ka hariduslikul alal osa wõtnud, erimäärustega toetussummad määratakse. See ettepanek lükati rahaasjanduse komisjoni poolt tagasi ja et ta põhimõttelikult tagasi lükati, siis jäi mu ettepanek ära. Minu praegune ettepanek on teistsugune. Silmas pidades, et pensioniseadus wahet ei tee meie kodanikkude ja wäljamaalaste wahel, et need on üheõiguslikud oma kodanikkudega ja silmas pidades, et Wabariigi Walitsus neid siia kutsudes wäljamaalastele lubaduse andis, et nemad pensionisaamises ühesugusele alusele seatakse meie kodanikkudega, siis leian mina, et § 17 mitte nende lubadustega kokkukõlas ei ole. Meil on ükskõik, kas professor waremalt teenis Tomskis wõi Wiinis, ega meil sest suurem kasu ei ole, kas ta õpetas Wenemaal wõi wäljamaa ülikoolis. Ja sellepärast arwan ma, et see põhimõte, mis Wabariigi Walitsuse otsuses 8. juunist 1920 a. nimelt nii käib: „Für den Professor gelten alle Pensionsbedingungen, die für die zur ethnischen Untertanenschaft gehörigen Professoren Gültigkeit haben“, saaks praktiliselt ellu wiidud. Minu ettepanekul suuri rahalisi tagajärgi ei ole, sest ei ole karta, et seal saaksid pensioni professorid, kes suurema aja wäljamaa ülikoolides oleksid ära teeninud. Meil ei ole wäljamaa professorite hulgas tööjõudusid, kellel suurem teenistusstaash oleks, meil on rohkesti noori wäljamaa tööjõude.

M. Martna (sd.): Austatud Riigikogu liikmed! Ma kuulsin selle ettepaneku puhul wahelhüüet, et wäljamaalastele professoritele pensioni andmine wäljamaalaste soodustamist tähendaks. Siin ei ole meil aga mitte lihtsalt wäljamaalastega tegemist, waid Tartu ülikooli professoritega, keda Tartu ülikooli walitsus siia on kutsunud. Kui neile siin isenesest mõistetawalt pensioni õigus antakse, ja see aeg juurde arwatakse, mis nad teistes ülikoolides ametis olid, siis ei ole siin mitte tegemist wäljamaalaste eesõiguste esirinnale seadmisega, waid siin

on tegemist tahega, et teadusmehed, kes wõõrsilt siia on kutsutud, wõimalikult siia ka püsima jääksid. Siinjuures tuleb weel silmas pidada, et wiimasel ajal mõned wäljamaa professorid, kes Tartus olid lugupidamise wõitnud, just wäikeste palgaolude ja muude ebasoodsate elamis- ja õpetamistingimiste tõttu lahkuma olid sunitud. (W. Linnamägi, krst.: Nad said eripalkasid.) Hoolimata sellest, et nad eripalkasid said, läksid nad ometi ära. Meie teame, et wiimasel ajal õppejõud, ma ei mäleta selle lugupeetud Rootsi professori nime, ülikoolist lahkus. Hoolimata eritasust on lahkunud mitu Rootsi ja Soome professorit, mis igatahes meie ülikooli teaduslikule tööle kasuks ei ole. Silmas pidades seda rahwa ja maa kasu, et need professorid, vähemalt need, kes lugupeetud on, Tartu püsima jääksid, toetan härra Hasselblatti ettepanekut.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Küsimus, kas pensioniõigust anda ka teistele, kes ei ole mitte § 1-ses ette nähtud, oli arutamisel rahaasjanduse komisjonis. Wabariigi Walitsuse poolt esitatud eelnõus oli alguses sellekohane märkus, nimelt järgmine: „Isikutele, kes Eesti wabariigi ülesehitamisest juhtiwatel kohtadel osa wõtnud ja kel riigiteenistuses teened, kui nendel puudub käesolewa seaduse nõuete kohaselt pensioni saamise õigus, samuti nende perekonnaliigetele määratakse pension wastawate ministrite ettepanekul Wabariigi Walitsuse erimäärusega, kuid mitte suuremas määras kui selle seaduse § 6 ette nähtud.“

Rahaasjanduse komisjon oli arwamisel, et niisugused kõrwalkaldumised mitte lubatawad ei ole ja sellepärast otsustas kõik need küsimused, mis wastawalt esitati, eitawalt. See ettepanek, mida härra Hasselblatt tegi, sel kujul rahaasjanduse komisjonis arutamisel ei olnud, kuid awaldati mõtteid Tartu professorite — wäljamaalaste pensioniseaduse alla wõtmise asjus. Seal toodi arwamisi ette, et on wõimalik lepingutega, mis sõlmitakse, neile tarwilikku tasu määrata. Rahaasjanduse komisjoni nimel ei saa selle ettepanekuga ühineda. Mis härra Juhkam'i ettepanekusse puutub, siis oleks wõinud wast kõne alla tulla see, et kas mitte wälja jätta „wähemalt ühe aasta“. Mikspärast siin aga just teine aasta, mis pensionäär wälja teeninud, niiwõrd tähtis

on, et seda parandust teha? Rahaasjanduse komisjoni nimel ei saa ma ühineda rkl. Juhkam'i ettepanekuga.

Juhataja K. Wirma: Ettepanekud on tehtud: rkl. Juhkam'i poolt esimeses reas „ühe aasta“ asemele võtta „kaks aastat“; rkl. Hasselblatt'i poolt on tehtud ettepanek juurde võtta märkus järgmisel kujul: „Eesti wabariigi Tartu ülikooli professoritel, kes mitte Eesti kodanikud ei ole, võetakse teenistusaja väljaarwamisel arwesse aeg, mis nad wäljamaa ülikoolides teenistuses olnud, kui nende teenistus seal arwesse wõeti pensioni wäljateenimise ajana wõi õiguse andis pensioni wõi ühekordse toetusraha saamiseks riigikassast wõi erikapitaalist.“

Panen rkl. Juhkam'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Juhkam'i ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb Riigikogu liikme Hasselblatt'i ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. Panen § 17. lõpukil kujul ühes täiendawa märkusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 17 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb):

§ 18. Eesti kodanikkudel, kes wabariigis niisuguses teenistuses olnud, mis käesolewa seaduse järele pensioniõiguse annab, võetakse arwesse ka teenistusaeg Wene walitsuse ajal riigi- ja omawalitsuse asutustes, mis nad wabariigi praegustes piirides teeninud, kuigi see teenistus õigust ei andnud pensioni saamiseks eelmises paragrahwis nimetatud kassadest.

J. Piiskar (is.): § 1. punkt a ja b kõnelewad riigiasutustest ja -ettewõtetest, seal on öeldud, kes riigiasutustes ja -ettewõtetes teeniwad ja kes omawalitsuste asutustes ja ettewõtetes teeniwad. § 18 käsitab sedasama küsimust. Loogiliselt peaks wististi arusaadaw olema, et siin on samuti mõeldud riigiasutused ja ettewõtted, aga selguse mõttes ei teeks wiga, kui siin ka sama sõnakuju oleks. Teen ettepaneku neljandas reas juurde lisada pärast sõnu: „ja omawalitsuste asutustes“, „ja ettewõtetes“.

P. Baranin (wn.): Panen ette § 18 — 4-das ja 5-das reas wälja jätta sõnad: „mis nad wabariigi praegustes piirides

teeninud.“ Аналогичная поправка была внесена при чтении первого параграфа депутатом Юргенштейном и горячо поддержана господином Теннисоном.

Одновременно с этой трибуны было пролито несколько капель слез умиления, а в комиссии тем же господином Юргенштейном поправка взята обратно. Для чего была проделана вся эта процедура, для меня не понятно. Если мотивами выставляют отсутствие средств, необходимых на выплату пенсии этой категории лиц, то во избежание затруднений государственной казны необходимо закон построить на других началах, могущих привлечь больший круг лиц под его действие.

Aruandja L. Johanson: Et rkl. Piiskar'i poolt ainult redaktsioonilised parandused on ette pandud, siis wõin komisjoni nimel rkl. Piiskar'i ettepanekuga ühineda. Rkl. Baranin'i ettepanek aga laiendaks seda ringkonda, kes pensioniseaduse alla käiks. See küsimus oli rahaasjanduse komisjonis arutamisel ja seal arwati just tarwilikuks sarnast piiritõmbamist, nagu § 18 ette nähtud, ja sellepärast ei saa ma komisjoni nimel härra Baranin'i ettepanekuga ühineda, kuigi ma isiklikult sarnast piiritõmbamist mitte küllalt põhjendatuks ei saa pidada.

Juhataja K. Wirma: Rkl. Piiskar'i poolt on ettepanek tehtud selle paragrahwi 4-s reas juurde lisada pärast sõnu „ja omawalitsuste asutustes“ „ja ettewõtetes“. Aruandja on selle ettepanekuga ühinenud ja sellepärast ei tule see lahus hääletamisele.

Rkl. Baranin on ettepaneku teinud 4-s ja 5-s reas wälja jätta sõnad: „mis nad wabariigi praegustes piirides teeninud“. Panen rkl. Baranin'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Mul on raske otsustada. Palun uuesti. (Hääletatakse.) Ettepanek on saanud poolt 21 häält, wastu 21 häält, sellega on ta tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 18 ühes rkl. Piiskar'i poolt ettepanud täiendusega. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 18 wastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb):

§ 19. Õpetajate teenistusaeg era- wõi muudeti awalikkude koolide õigustega koolideks, võetakse arwesse pensioni määramisel.

Riigile ülewõetud erarautteede teenijatel wõetakse pensioni määramisel arwesse teenistusaeg enne teede ülewõtmist.

J. Piiskar (is.): Selle paragrahwi redaktsioon wõimaldab mitmeti aru saamist ja seletamist kitsendawas mõttes. Sellepärast tahaksin mina ette panna uue redaktsiooni. Siin on näiteks 1-ses lõikes, kus õpetajatest jutt, öeldud, et õpetajate teenistusaeg erakoolides, mis Eesti walitsuse ajal muudeti awalikkude koolide õigustega koolideks, wõetakse arwesse pensioni määramisel. Meil on aga terwe rida koole, mis Eesti walitsuse ajal ei ole mitte muudetud awalikkude koolide õigustega koolideks. Tallinnas oli omal ajal 2 keskkooli: üks oli Westholmi ja teine Kirsipuu. Üks neist on praegu õigustega keskkool, teine aga ei ole. Ja nüüd sellel õpetajal, kes 15 wõi isegi 20 aastat tagasi juhtus Westholmi gümnaasiumis õpetama, loetakse pensioniaja hulka see aeg, mis ta ilmaõigusteta koolis teenis, teisel aga, kes juhtus Kirsipuu koolis teenima, — ma ei tea kumb neist koolidest wäärtsulikud oli, wast olid nad ühewäärtuslikud, — sellel õpetajal, kes samuti kohusetruuult oma kohuseid paarikümne aasta jooksul täitnud, nagu teine, ja kes nüüd õigustega keskkoolis õpetab, ütleme kas linna gümnaasiumis wõi mujal, ei wõeta endist teenistusaega pensioni määramisel mitte arwesse. Niisugune wahetegemine ei ole õigustatud. Kui juba wõetakse arwesse see aeg, mis õpetajad teenisid õigusteta erakoolides, siis peaks arwesse wõetama kõigis koolides teenitud aeg.

Teiseks, riigile ülewõetud erarautteede teenijatel wõetakse pensioni määramisel arwesse teenistusaeg enne teede ülewõtmist. Aga mis sünnib siis, kui raudteelane, teenides jälle hulk aega kitsarööpalisel, on üle läinud laiarööpalise teenistusse, kas siis temal wõetakse arwesse see aeg, mis ta kitsarööpalisel teenis, siis kui see tee weel riigile üle wõetud polnud? Sisuliselt peaks ju wõetama, aga kui meie wõrdleme esimese lõikega, kus kindlasti wahe on tehtud, siis loogiline olles, tuleb järeldada, et seda aega arwesse ei wõeta, sest see oli ka õigusteta raudtee sel ajal. Wõiks ju teisiti seletada, aga ka sarnane seletamine on wõimalik. Ja et neid wõimalusi ära hoida, teen ma ettepaneku § 19 wastu wõtta sellel kujul: „Eesti kodanikkudel, kes wabariigis niisuguses teenistuses olnud, mis käesolewa seaduse järele

pensionioiguse annab, wõetakse arwesse ka teenistusaeg era- ja muis koolides ning erarautteedel, kuigi see teenistus õigust ei andnud pensionisaamiseks § 17-s nimetatud kassadest.“ See redaktsioon on wõetud osalt eelmistest paragrahwidest. Paragrahwi esimene pool on wõetud § 18-st ja ka 17-st, sellepärast peaks tema, kui stiililiselt ühtlane ka selles osas wastuwõetaw olema, ja sisuliselt, nii paistab mulle, ütleb tema selgemini ära, mis § 19 öelda tahtis.

J. Uibopuu (rhwsu): Wäga lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma teen paranduse § 19-da teises lõikes, sõnade: „erarautteede“ järele juurde lisada: „ja erametsade“, ja wiimases reas sõna „teede“ järele juurde lisada „ja metsade“. Nii et § 19-da 2-ne lõige kõlaks järgmiselt: „Riigile ülewõetud erarautteede ja erametsade teenijatel wõetakse pensioni määramisel arwesse teenistusaeg enne teede ja metsade ülewõtmist.“ On loomulik, kui kõneldakse erakoolidest, erarautteedest, et siis ka metsaametnikud pensionioiguslikud on. Kui riik õigused metsade peale omandas, siis wõttis tema ka kohustused kui metsade, nii ka teenijate wastu üle. Sellepärast ei ole õiglane, kui metsaametnikud pensioniseaduse alt wälja jätame. Loodan, et see parandus wastuwõtmist leiab.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Komisjoni nimel nende ettepanekutega ühineda ei saa. Mis puutub härra Uibopuu ettepanekusse, siis oli see komisjonis arutamisel ja arwati, et kui meie erametsades teenitud aja arwesse wõtame, siis tuleks ka kõigil teistel see arwesse wõtta, näiteks walitsejatel, kes eramõisates olid jne. Kui meie seda teha tahame, siis peab seda kõigi kohta tegema, ja siis peab ütleva, et kõigil, kes olid mõisates wõi teistes teenistuskohdades, wõetakse erateenistus arwesse. Niisuguseid wäljawõtteid üksikute isikute kohta pensioniseaduses teha ei saa, ja sellepärast rahaasjanduse komisjoni nimel selle ettepanekuga ühineda ei wõi.

Juhataja K. Wirma: Rkl. Piiskar'i poolt on ettepanek tehtud § 19 wõtta järgmisel kujul: „Eesti kodanikkudel, kes wabariigis niisuguses teenistuses olnud, mis käesolewa seaduse järele pensioni-

õiguse annab, wõetakse arwesse ka teenistusaeg era- ja muis koolides, ning era-raudteedel, kuigi see teenistus õigust ei andnud pensionisaamiseks § 17 nimetatud kassadest.“ Rkl. Uibopuu poolt on ettepanek tehtud 2-ses lõikes sõna „eraraudteede“ järele juurde lisada „ja erametade“ ning sama lõike lõpul sõna „teede“ järele juurde lisada „metsade“.

Ma kawatsen hääletamisele panna kõigepealt rkl. Uibopuu ettepaneku, sellepärast, et kui see wastu peaks wõetama, siis ta ulataks ka rkl. Piiskar'i ettepanekusse. Redaktsiooniliselt on tema wõimalik. Siis tuleks hääletamisele rkl. Piiskar'i ettepanek; peaks rkl. Piiskar'i ettepanek wastu wõetama, siis jääb komisjoni redaktsioon hääletamata. Hääletamisele tuleb rkl. Uibopuu ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Nüüd tuleb hääletamisele rkl. Piiskari ettepanek. (Hääletatakse.) Mul on raske otsustada. Palun uuesti. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 22 häält, wastu 9, sellega on ettepanek wastu wõetud. Seega on § 19 wastu wõetud sellel kujul, nagu rkl. Piiskar ettepani.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 20.

§ 20. §§ 17, 18 ja 19 nimetatud isikutele wõetakse nendes paragrahwides tähendatud alustel weneajal teenitud aeg arwesse ainult siis, kui nemad teenistusest Eesti wabariigis wabastatakse haiguse, töowõimetuse wõi koosseisu vähendamise wõi mitte uuesti walimise tõttu, wõi kui nad üle 55 a. wanad on wõi surma korral teenistuses olid.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 21. Aeg, kus riigi- ja omawalitsuse teenijad Asutawa Kogu wõi Riigikogu liikmed olid, wõetakse arwesse neile pensioni määramisel.

J. Holberg (põl.): Meie loeme mitte sündsaks kui rahwaesitajatele õigus antakse iseenestele pensioni määrata ja julgen meelde tuletada, et kuskil maailma riigis weel nii kaugele jõutud ei ole. Sellepärast panen ette § 21 wälja jätta.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: § 21-ses ei määra rahwaesitajad enestele pensioni, waid siin kõneldakse ainult sellest, et riigi- ja omawalitsuste teenijail, see on ühel osal rahwaesitajatest, ja õige wäiksel osal, wõetakse arwesse pensioni wälja arwamisel ka see aeg, kus nad on Asutawa Kogu wõi Riigikogu liikmed olnud. Ja teiseks, kui keegi on Riigikogus wõi Asutawas Kogus 25 aastat olnud, siis temale selle eest pensioni mitte ei anta. Ainult neil wõetakse rahwaesituses oldud aeg arwesse, kes on riigi- wõi omawalitsuste teenijad, teistel mitte.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Holberg'i poolt on ettepanek tehtud § 21 wälja jätta. See ei ole iseseisew ettepanek, selle kohta teeb Riigikogu hääletamisel tarwiliku järelduse. Hääletamisele tuleb § 21 komisjoni poolt ette pandud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 21 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 22 ja 23.

§ 22. Teenistusaja juurde ei arwata ilma palgata puhkeaega ega aega 15. now. 1917 a. kuni 11. nowembrini 1918 a.

§ 23. Õpetajatele arwatakse teenistusaja wäljaarwamisel aeg järgmiselt:

a) neile, kes üle 50%, kuid alla 75% määratud tundide normaalarwust annawad, arwatakse õpeaasta 6 kuu ette;

b) neile, kes 75% ja enam, kuid alla 100% tundide normaalarwust annawad, arwatakse õpeaasta 9 kuu ette;

c) neile, kes sada wõi enam protsenti tundide normaalarwust annawad, arwatakse aasta aastaks üldistel alustel.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 24. Kellelgi ei ole õigust ühel ja samal ajal saada pensioni käesolewa seaduse alusel ja ühtlasi palka teenistuse eest, mis õiguse annab pensioni saamiseks. Selle määruse alla ei käi:

a) endised kaitsewäelased, kes saawad pensioni rahwawäelaste ja nende perekondade pensioniseaduse („Riigi Teataja“ nr. 26/27 — 1920 a.) järele ja

b) lesknaised, kes saawad pensioni mehe teenistuse eest.

J. Holberg (põl.): Meie leiame, et käesolewa paragrahwi esimeses lõikes

olew eeskiri ei ole küllalt õiglane nende ametnikkude ja teenijate suhtes, kes on pensioneeritud, ja kes, wõib olla, teist korda teenistusse astuwad ja wõib olla palju wäiksema palgaga koha peale satuwad, kui nad pensioni said. Wõi jälle wäiksema palgaga koha peale, kui nad said enne pensioni määramist. Sellepärast leiame meie otstarbekohaseks, et pensionisaamise õigus lõpeb nõnda kauaks, kunni pensionäär seisab teenistuses sarnasel kohal, mis annab õiguse pensioni saamiseks käesolewa seaduse alusel, sel määral, kui palju on maksetaw pension ja uus teenistustasu kogusummas suuremad enne pensioneermist saadud teenistustasust. Sellele oleks see tagajärg, et kui meie selle ettepaneku wastu wõtame, siis wanad endised ametnikud, kes wanaduse wõi haiguse tõttu on pensioni peale läinud, ei ütleks mitte ära uuesti teenistusse astumast. See oleks riigile kasulik, kui wanad wilunud jõud riigiteenistusest osa wõtaksid. Peale selle annab punkt b käesolewas paragrahwis õiguse nendele lesknaistele, kelle mehed riigiteenistuses olnud, pensioni saada oma surnud mehe eest ja peale selle weel oma teenistuse eest palka. See, wõib olla, paneks naisi oma meeste surma ootama, (Naer.) ...et selle läbi saada suuremat sissetulekut. Sellepärast teen ettepaneku § 24 kohta minu poolt esitatud parandus wastu wõtta.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Ega härra Holberg'i ettepanek midagi ei muuda selles redaktsioonis, mis praegu. Asjad kujunewad ikkagi niisamuti. Rahaasjanduse komisjon arwas, et sel ajal, kui keegi riigiteenistuses ei ole, ei wõi ta pensioni saada. Mina arwan, et seda meie enestele kuidagi ette kujutada ei saa, et keegi, saades suuremat pensioni, kui teenistuskohast saadud palk, et tema selle pensioni jäta, ja läheks wäiksema palgaga koha peale.

Mis puutub lesknaistesse, siis on rahaasjanduse komisjon arwamisel, et kui neile maksetakse ka pension wälja, mida mees on teeninud, kui mees loomulikku surma on surnud, et see neid weel mitte ei awatle niisugusele teole, nagu härra Holberg kartis.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Holberg'i poolt on ettepanek tehtud § 24 esi-

mene lõige wõtta järgmiselt: „pensionisaamise õigus lõpeb nõnda kauaks, kunni pensionäär seisab teenistuses sarnasel kohal, mis annab õiguse pensioni saamiseks käesolewa seaduse alusel sel määral, kui palju on maksetaw pensioni ja uus teenistustasu tasu kogusummas suuremad enne pensioneermist saadud teenistustasust.“

Ja siis on teine ettepanek § 24 punkt b wälja jätta.

Asun esimese ettepaneku hääletamisele (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Asun teise ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 1 hääl, wastu nähtaw enamus, seega on ettepanek tagasi lükatud. (Naer.)

Panen § 24 komisjoni poolt esitatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 24 komisjoni poolt esitatud kujul wastu wõetud. (J. Holberg, põl.: Palun ära lugeda!) Palun weel kord. (Hääletatakse.) § 24 wastuwõtmise poolt on antud 42 häält, wastu 8 häält, seega on § 24 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31 ja 32.

§ 25. Isikutel, kellel mitu teenistuskohata, kui nad kõigilt teenistuskohadelt lahkuwad, arwatakse pension ainult ühe, nimelt kõrgema palgamäära järele.

§ 26. Pensionisaamise õigused, mis uuesti teenistusse astumise pärast lõppesid, waadatakse teistkordse teenistusest lahkumise puhul uuesti läbi, kusjuures kõik teenistuses oldud aastad arwesse wõetakse.

§ 27. § 24 punkt a all nimetatud kodanlike teenistusse astunud kaitsewäelastel on õigus pensioni saada üldistel alustel kogu teenistuses möödasaadetud aja eest, kui uus pensionimäär endisest suurem on. Niisugustel juhtumistel jääb pensioni määramise päewast alates endise pensioni saamine ära; kui aga uuestimäärataw pension on endisest vähem wõi sellega ühesuurune, siis kestab edasi ainult endine pension.

§ 28. Isikud, kes vähemalt kaheaastase teenistuse järele teenistusest lahku-

wad haiguse pärast, mis teenistuse jätkamise võimatuks teeb, kuid alalist kõrwalabi ei nõua, saavad ühekordset toetusraha poole aastapalga suuruses, kui neil ei ole pensioniõigust.

§ 29. Isikud, kes vähemalt kaheaastase teenistuse järele teenistusest lahkuwad haiguse pärast, mis teenistuse jätkamise võimatuks teeb ja alalist kõrwalabi nõuawad, saavad ühekordset toetusraha kolmweerand aasta palga suuruses, kui neil ei ole pensioniõigust.

§ 30. Neile, kes teenistusest lahkunud teenistuskohuste täitmisel wõi selle tagajärjel saadud raskete haawade, wigastuste wõi haiguse pärast, määratakse peale pensioni ühekordset toetusraha:

a) neile, kes alalist kõrwalabi tarwitawad — poole aastapalga suuruses;

b) neile, kes alalist kõrwalabi ei tarwita — weerand aastapalga suuruses.

§ 31. Need, kes teenistusest wabanedes ühekordset toetusraha said ja uuesti teenistusse astuwad, ei saa teistkordse teenistusest lahkumise puhul enam §§ 28 ja 29 ettenähtud ühekordset toetusraha.

§ 32. Käesolewa seaduse järele maksetakse pensioni wõi ühekordist toetust ka nendele Eesti wabariigi wõi omawalitsuse teenijatele, kes enne käesolewa seaduse wäljakuulutamist teenistusest on lahkunud, samuti ka riigi- wõi omawalitsuse teenistuses surnud isikute perekondadele, kui need isikud ja perekonnad käesolewas seaduses tähendatud pensionisaamise nõuetele wastawad.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

3. Pensionid ja ühekordsed toetusrahad perekondadele.

§ 33. Õigus pensioni ja ühekordset toetusraha saada on:

a) lesknaisel — mehe teenistuse eest;

b) lastel — isa wõi ema teenistuse eest;

c) töowõimetul leskmehel — naise teenistuse eest, kui temal sissetulekut ega warandust eluülespidamiseks ei ole ja kui ta naise ülespidamisel elas.

Märkus. Lasteks loetakse käesolewas seaduses nii abielus kui ka wäljaspool abielu sündinud lapsed, niisama ka seaduslikud kasulapsed.

P. Baranin (wn.): К параграфу 33. предлагаю взять еще пункт: „d) wanematel — laste teenistuse eest, kui neil sisse-

tulekut ega warandust eluülespidamiseks ei ole ja kui nad laste ülespidamisel elasid.“

J. Holberg (põl.): Teen ettepaneku wõtta, et lesknaisel ja leskmehel tekib ainult siis pensionisaamise õigus, kui ta surma läbi lahkunud pensioniõigustatuga on vähemalt kolm kuud abielus olnud.

Juhataja **K. Wirma:** Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson:** Härra Baranin'i ettepanek komisjonis kõne all ei olnud ja sellepärast ei saa ma komisjoni nimel selle ettepanekuga ühineda. Härra Baranin'i ettepanek käib järgmiselt: „d) wanematel — laste teenistuse eest, kui neil sissetulekut ega warandust eluülespidamiseks ei ole ja kui nad laste ülespidamisel elasid.“ Isiklikult näib mulle, et see ettepanek peaks wastuwõetaw olema ja täiesti loomulik oleks, kui ta wastu wõetakse, sest kui wanematel ei ole sissetulekut ega warandust ja nad laste ülespidamisel olid, siis peaks neil täielik õigus olema pensioni saada. Komisjoni nimel ei saa ma aga selle ettepanekuga ühineda.

Härra Holberg'i ettepanekuga ühineda ei saa, sellepärast, et see ettepanek komisjonis arutamisel ei olnud ja mis otsarb tal on, see jääb ka selgusetuks. Härra Holberg ei ole ka tähendanud, mispärast abielus just tähtsad on esimesed kolm kuud. (Üldine naer.)

Juhataja **K. Wirma:** Rkl. Baranin on ettepaneku teinud wõtta § 33 juurde punkt d järgmisel kujul: „wanematel — laste teenistuse eest, kui neil sissetulekut ega warandust eluülespidamiseks ei ole ja kui nad laste ülespidamisel elasid.“

Rkl. Holberg paneb ette wõtta § 33 wastu järgmisel kujul:

„§ 33. Õigus pensioni ja ühekordset toetusraha saada on: a) lesknaisel mehe teenistuse eest, kui ta pensioniõigustatuga enne surma on vähemalt 3 kuud abielus olnud:

b) lastel isa wõi ema teenistuse eest;

c) töowõimetul leskmehel naise teenistuse eest, kui temal sissetulekut ega warandust eluülespidamiseks ei ole ja kui ta naise ülespidamisel elas ning pensioniõigustatuga vähemalt kolm kuud abielus olnud.

Pensioni hakatakse maksma pensioni-õigustatu perekondadele 3 kuud peale viimase surma.

Märkus. Lasteks loetakse käesolevas seaduses nii abielus kui ka väljaspool abielu sündinud lapsed, niisama ka seaduslikud kasulapsed.

Rkl. Baranin'i ettepanek võib mahtuda nii rkl. Holberg'i kui ka komisjoni poolt esitatud redaktsiooni, sellepärast panen rkl. Baranin'i ettepaneku kõigepealt hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Baranin'i ettepanek vastu võetud.

Hääletamisele tuleb rkl. Holberg'i ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Holberg'i ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb komisjoni redaktsioon ühes vastu võetud rkl. Baranin'i parandusega (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 33 vastu võetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtawa enamusega §§ 34, 35, 36, 37, 38, 39 ja 40.

§ 34. Lastel on õigus pensioni ja ühekordset toetusraha saada:

a) kunni nemad kaheksateistkümmend aastat wanaks saavad, kui nad aga koolis käivad või ametit õpiwad, siis kunni õppimise lõpetamiseni, kuid mitte kauem, kui kahekümneaastaseks saamiseni;

b) wanaduse peale vaatamata, kui nad töövõimetud on ja neil eluülespidamiseks warandust, sissetulekut ega ülespidajat ei ole ning nad isa või ema eluajal nende poolt ülewal peeti.

Käesolewa paragrahwi punkt b ettenähtud pensioni nõudmine esitatakse kohalikule linna hoolekande osakonnale enne punkt a ettenähtud pensioniõiguse lõppemist. Tööwõimetus tehakse kindlaks pensionikomisjonis harilikus korras. Kaebused pensionikomisjoni otsuse peale esitatakse ja lahendatakse §§ 78 ja 80 korras.

§ 35. Lahutatud mehel ega naisel ei ole õigust pensioni ega ühekordset toetusraha saada üksteise teenistuse eest.

§ 36. Lastel ei ole õigust pensioni ega ühekordset toetusraha saada isast lahutatud ema teenistuse eest, kui lapsed ülespidamise ja kasvatuse isalt saanud või saada võiwad, kuid emast lahutatud

isa teenistuse eest on lastel igal juhtumisel pensioni ja ühekordse toetusraha saamise õigus.

§ 37. Uude abiellu astumisel kaotawad leskmees ja lesknaine eelmises abielus üksteise teenistuse eest omandatud pensioni õiguse, kuid lastele jääb pensioniõigus alale.

§ 38. Lesknaisele, kellel oma ja mehe teenistuse eest pensioniõigus, maksetakse pärast mehe surma see pension, mis suurem on.

§ 39. Lapsed, kellel isa ja ema teenistuse eest pensioniõigus, saavad selle pensioni, mis suurem, kuid toetusraha võiwad nad saada mõlema wanema teenistuse eest.

§ 40. Peale teenistusest lahkumise ärasurnud isikute perekondadele arwatakse pensioni § 42 näidatud osadele wastawalt sellest pensionimäärast, mis need isikud said, või olid õigustatud saama.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 41. Teenistuses surnud isikute perekondadele arwatakse pensioni § 42 näidatud osadele wastawalt sellest pensionimäärast, milleks nemad oleksid õiguse omandanud surmapäewal teenistusest lahkudes, järgmistel alustel:

a) vähemalt wiis aastat teeninud isikute perekondadele — sellest pensionimäärast, mis on määratud teenistusest lahkunutele haiguste pärast, mis teenistuse jätkamise wõimatuks teewad, kuid alalist kõrwalabi nõuawad (tabel nr. 2);

b) teenistuskohuse täitmisel või selle tagajärjel surmasaanud või saadud haawadesse või wigastustesse, kui ka teenistuses saadud ägedate külgehakkawate haiguste kätte surnud isikute perekondadele, täiest aastapalgast teenistusaja kestuse peale vaatamata.

Juhataja **K. Wirma**: Härra tööhoolekandeministri poolt on esitatud käesolewa paragrahwi kohta kirjalikult järgmine ettepanek:

§ 41 punkt a esimeses reas lugeda: „vähemalt kümme aastat teeninud“ ja punkti lõpus: „kuid alalist kõrwalabi ei nõua“.

Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Rahaasjanduse komisjon arwas, et wiiest aastast küllalt on.

Juhataja **K. Wirma**: Hääletamisele tuleb härra tööhoolekandeministri

ettepanek. (Hääletatakse.) Ettepanek on saanud poolt 18 häält, vastu 18 häält, — seega tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 41 komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 41 vastu võetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 42. §§ 40 ja 41 nimetatud isikute perekondadele määratakse peale isa, ema või mehe surma, kes teenistuses olles või peale teenistusest lahkumise surnud, järgmised pensioniosad:

a) lapsele — üks kolmandik isa või ema pensionist;

b) lesknaisele — pool mehe pensionist;

c) töövõimetule leskmehele, kui temal sissetulekut ega warandust eluülespidamiseks ei ole ja kui ta naise ülespidamisel elas — pool naise pensionist.

Töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**: Austatud Riigikogu liikmed! Kui § 42 rahaasjanduse komisjoni poolt esitatud redaktsioonis vastu võetakse, siis võivad riigiametnikkude perekonnad pärast pensioni väljateenija surma suuremat pensioni saada kui sel ajal, kui pensioniõiguse väljateenija ise elas. Nii-sugust olukorda, et sel juhtumisel, kui perekonnaliigete arv väheneb, pension tõuseks, ei pea Wabariigi Walitsus mitte õiglaseks. Siin tuleks õige täpselt ära määrata, kuidas pensioniosasid siis määrata, kui pensioni väljateenija sureb. Seda ei saa mitte nii lihtsalt teha, waid siin tuleb kalkuleerida perekonnaliigete arwu järele. Wastawalt sellele seisukohale teen ettepaneku § 42 redigeerida järgmiselt:

„§§ 40 ja 41 nimetatud isikute perekondadele määratakse pärast isa või mehe surma, kes teenistuses olles või pärast teenistusest lahkumise surnud, järgmised pensioniosad:

a) lesele pool mehe pensionist; b) lastele, kui neid mitte üle kolme ei ole, lese eluajal igapähele üks kuuendik isa pensionist; c) perekonnas, kus on üle kolme lapse, igale lapsele lese eluajal ühesuurune osa poolest isa pensionist; d) lastele, kui neid mitte üle nelja ei ole, peale isa surma, kellel leske järele ei jäänud, igapähele üks neljandik isa pensionist; e) perekonnas, mis rohkem kui neljast lapsest koos seisab, peale isa surma, kellel leske ei jäänud, igale lapsele ühesuurune osa terwest isa pensionist; f) lastele, kui

neid mitte üle nelja ei ole, lese ema surma korral, lisapensioni igapähele üks neljandik sellest pensioniosast, mis lesk sai; g) terwele perekonnale mehe või isa teenistuse eest määratud pensionisumma väheneb ainult siis, kui selle perekonna pensionisaajate liigete arv kolmeni väheneb.

Paragrahwides 40 ja 41 nimetatud isikute perekondadele määratakse peale ema või naise surma, kes teenistuses või peale teenistusest lahkumise surnud, pensioni järgmistes osades: a) lastele, kui neid mitte üle kolme ei ole, igapähele üks kuuendik ema pensionist; b) perekonnas, kus üle kolme lapse on, — igapähele ühesuurune osa poolest ema pensionist; c) töövõimetule leskmehele, kui temal sissetulekut ega warandust eluülespidamiseks ei ole ja kui ta naise ülespidamisel elas, pool osa naise pensionist; mehele määratud osa on isiklik ja ei lähe pärast tema surma lastele; d) poole pensioni andmine lastele väheneb ainult siis, kui pensionisaajate laste arv kaheni väheneb.“

P. Baranin (wn.): К. § 33 была принята моя поправка о праве родителей на получение пенсии за службу детей, поему к § 42 я предлагаю поправку следующего содержания:

„§ 42 wõtta punkt d: Тöövõimetutele wanematele, kui neil sissetulekut ega warandust eluülespidamiseks ei ole ja kui nad laste ülespidamisel elanud, igapähele pool selle lapse pensionist. kelle ülespidamisel nad elanud.“

J. Piiskar (is.): See küsimus, mis-suguses ulatuses peaks pärast pensionäri surma perekond pensioni saama, oli väga mitmel koosolekul kõne all, niihästi alamkui ka rahaasjanduse komisjonis. Seal foodi ette väga tõsiseid motiive, miks see paragrahw nii vastu wõeti. On ju tõepoolest see näilik wastolu olemas, et kui pensionäär ära sureb, siis perekond, eriti lapsed, hakkawad rohkem pensioni saama, kui nad muidu oleksid saanud. Aga see on ainult näilik, sest kui isa või ema oma perekonna, oma alaealiste laste juures elab, siis ei ole ta ainult see, kes pensioni saab, waid tema on ka see, kes perekonna eest hoolt kannab, ja ema või isa hool tähendab väga palju. Kui see hoolitseja ära sureb, siis satuwad lapsed palju raskematesse tingimustesse,

pensionid kõrgele hoolimata. Margad ei tasu kunagi wanemate hoolitsemist. Sellest seisukohast välja minnes, et lapsi mitte äärmiselt raskesse seisukorda asendada — sest palgad on meil harilikult väiksed ja pensionid veel väiksemad, ning muutuvad veel väiksemateks lasterikastes perekondades, — peab asuma alusele, mis parema olukorra looks. Ja miks peavad siis just need lapsed, kes pärit lasterikastest perekondadest, wanemate surma järele sattuma raskesse seisukorda?

Siin ma ei pannud tähele, kas härra Kaarna seda rõhutas, aga komisjonis rõhutati seda mitmel korral, et kui lapsed pärast wanemate surma rohkem pensioni hakkavad saama, siis õhutab suurema pensioni saamine lapsi abinõusid otsima, või vähemalt soovima wanemate surma. Nii imelik, kui see väide ka on, sest ta ei kannata sisulist arwustust, küsiks inimesed ma siiski, kuhu jääb siis laste ja wanemate wastastikune armastus? Ma ei tahaks uskuda, et oleks lapsi, kes oma wanemate suhtes sarnase tee peale läheksid. Aga kuigi see nii oleks, siis võiks sellele vastu tuua wastupidise wäite. Kui lasterikas perekond jääb väikse pensioni peale, siis võiks samalaadilist abinõu tarwitada, sest kui lapsi vähemaks jääb, suureneks pension teatawatel korradel. Kui teie ütlete, et praegune ettepanek sunnib lapsi oma wanemate surma soovima, siis sunnib ministeeriumi ja walitsuse ettepanek lapsi soovima üks-teise surma. Nii on mõlemad oletused wõimalikud. Mina aga arwan, et ei üks ega teine oletus siin üldse kõne alla tulla ei tohi ja täiesti kõrwale peab jääma. Mispärast aga komisjonis teisele seisukohale asuti, kui walitsuse ettepanek oli, siis lihtsalt sellel põhjusel, et kõik lapsed tarwitawad ühtewiisi ülespidamist, olgu nad lasterikkast või väiksest perekonnast. Iga inimene, kui omaette olewus tarwitab ikkagi ühewõrd ülespidamist. Wõi otse wastupidiselt öelda, et suurtes perekondades peale wanemate surma jääwad lapsed palju raskemas seisukorda, kui wäheselastearwuga perekondade lapsed. Meie ei näe sugugi waja, mis pärast peaks lasterikastele perekondadele karistuse peale panema, et nende lapsed pärast wanemate surma peawad sattuma raskemas seisukorda, raskemates tingimustesse. Neid motiive arwesse wõttes läks rahaasjanduse komisjon välja just noorsoo- ja lastekaswa-

tuse seisukohalt. Lugege meie kooliartikule aruandeid, siis näete, kuidas meie koolides praegu terwishoiuga lugu on. Otse kohutawaid andmeid saate teie. Mõnes koolis on umbes 60—70% nõrga terwisega lapsi. Minul on sellest ajast, kui mul koolis tuli tööd teha, andmed olemas laste arstlikust läbiwaatamisest ja neist on näha, et heaterwisega laste protsent ulatas waevalt 30-ni, kõik teised olid kas enam-wähem rahuldawad, või siis hoopis nõrgad. Nõrgemate protsent oli tihti suurem, kui heaterwisega laste protsent. Ei ole ju ime, et eriti lasterikastes perekondades laste terwishoidlikud olud selles mõttes palju raskemad on, ja kui need lapsed nüüd pärast wanemate surma veel raskematesse tingimustesse satuwad, siis on see osa noorsugu kindlasti kidunemisele kui mitte surmale määratud. Kui meil rahwaarwu tagurpidi minemisest kõneldakse, mis omaltpoolt rahwa kidurust näitab, siis on selge, et see kidurus algab juba lapsepõlwes. Kui sellele tahetakse vastu seista, kui tahetakse seda teed minna, mis inglise praegune walitsus omaks on wõtnud, nimelt, et praegune seisukord on raske ja sellepärast tuleb erilist rõhku panna hoolekande peale, siis arwame meie, et siin ka niisuguse momendiga tegemist on, sest mahajääwad lapsed satuwad äärmiselt raskesse seisukorda ja nende eest tuleb hoolitseda.

Neid motiive arwesse wõttes ei saa hääletada härra Kaarna ettepaneku poolt, waid toetame komisjoni ettepanekut, sest komisjon, vähemalt komisjoni enamus, läks välja peasjalikult terwishoidlikkudest ja kaswatuslikkudest motiividest.

J. Holberg (põl.): Mul oli au juba esimesel lugemisel lugupeetud rahwasaadikute tähelepanu selle peale juhtida, mis sugusesse ebanormaalsesse seisukorda meie satuksime, kui meie käesolewa paragrahwi rahaasjanduse komisjoni poolt esitatud redaktsioonis vastu wõtaksime. Ma ainult illustratsiooniks tooksin näite ette, et riigiametnik, kes peawalitsuse juhataja, see tähendab 25.200 marka kuus palka saab, kui ta pensioni osaliseks saab ja kui tal selle juures veel seitse last alla 20 aastat wanad maha jääksid, siis tõuseks tema pension praeguse redaktsiooni juures üle 50.000 marga. (J. Piiskar, is.: Pensioni ülemäär on 13.500.—) See ei ole igatahes nende amet-

nikkude kohta, kes Eesti wabariigi teenistuses kõik selle õigustatud aja välja teeninud. Wõib olla härra Piiskar'i arwamise järele on sellestki weel wähe, wõib ju weel juurdegi panna. Kuid meie ei saa sugugi nõus olla sellega, mispärast just neid riigiametnikka eesõigustatud seisukorda panna ja mistarwis siin, nii öelda, lapsi jaotada, et kõrgema ametniku lapsele suuremat abiraha määratakse, kui waesemale. Kui tahetakse lastekaswatuses suhtes midagi ära teha, siis peab seda teisel teel tegema ja nõnda, et see üheaoliselt sünniks, olgu see kõrgema wõi madalama palgalise ametniku laps. Prantsusmaal on küll teatawad korrektiivid selle seaduse sisse wiidud, et perekonnale, kus üle kahe lapse, maksetakse 150 franki aastas lapse pealt, waatamata selle peale, kui kõrge palgaga ametnik ise oli.

A. Jürgenstein (rhw.): Mina arwan, et näide, mida eelkõneleja siin ette tõi, on wäga haruldane, usun, et seda ilmaski ette ei tule, kus perekonnatoitja surma puhul 7 alaealist last järele jääwad. Kui surnud perekonnatoitja perekond tõesti seitsmeliikmeline, siis on isa surma puhul igatahes kindlasti üks osa lastest juba täisealised. Kui meie rahwaarwu kaswamist tahame edendada, mida teised maad juba on hakanud tegema, makstes riiklikku toetust lasterikastele perekondadele, siis usun ma, et sellega ometi juhtuda ei wõi, et lasterikkad perekonnad riigi pankrotti ajawad. Sellepärast arwan mina, et see paragrahw sünniks komisjoni redaktsioonis, mida mina omal-ajal ette panin, küllalt wastu wõtta. Ja kuigi teistes maades lasterikastele perekondadele teisel teel abiraha antakse, nagu härra Holberg seda ette tõi, eraseadusega, miks ei wõi meie seda pensioniseadusega teha. Ühinen täiesti kõigi nende põhimõtetega, mis Riigikogu liige härra Piiskar ette tõi.

J. Holberg (põl.): Ma pean tähendama, et ma wõiksin lugupeetud Riigikogu liikme härra Jürgenstein'iga täiesti ühel arwamisel olla, kui oleks pensioniõiguslikud ainult lihased lapsed, waid pensioniõiguslikud on ka kõik legitimeeritud lapsed, tähendab, kõik kasulapsed ja väljaspool abielu sündinud lapsed, keda isa on omaks tunnistanud. Sarnasel juhtumisel wõib keegi tulla ja terwelt 20 väljaspool abielu sündinud last omaks tunnistada, sarnasel juhtumisel wõib pension ka üle 100.000 mk. tõusta. (O. Gustawson, is.: Küll meie näeme, kuis Teie neid püüdma hakkate!)

Juhataja **K. Wirma**: Korra kohta on sõna rkl. Baranin'il.

P. Baranin (wn.): Так как заседание продолжалось более четырех часов, то я предлагаю его закрыть. Мотивами для закрытия заседания служит еще внесенная господином министром труда и призрения поправка к § 42, придающая этому параграфу совершенно новую редакцию. Если поправка министра будет принята, то в соответствии с ней необходимо придать новую редакцию в моей поправке, для чего потребуется время. Sellepärast panen ette koosolek lõpetada. (E. Jonas, is.: Millal wiimane tramm sõidab?)

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Baranin'i poolt on ettepanek tehtud koosolekut lõpetada. (Häälletatakse.) Nähtawana murega on ettepanek wastu wõetud. (Hüüded: Palume hääled ära lugeda!) Soowitakse hääle äralugemist. Panen ettepaneku weel kord hääletamisele. (Häälletatakse.) Poolt on antud 25 häält, wastu — 17, seega on ettepanek wastu wõetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 9.20 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **J. Tõnisson**.

Abiesimees **K. Wirma**.

Sekretäär **T. Kalbus**.